

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง โบราณสถานเมืองลพบุรี วิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลลพบุรี ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
  - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
  - 1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.5 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
  - 2.1 วิสัยทัศน์
  - 2.2 หลักการ
  - 2.3 จุดหมาย
  - 2.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
  - 2.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.6 มาตรฐานการเรียนรู้
  - 2.7 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. โบราณสถานเมืองลพบุรี
  - 3.1 ความหมายโบราณสถาน
  - 3.2 ประเภทของโบราณสถาน
  - 3.3 ความสำคัญของโบราณสถาน
  - 3.4 โบราณสถานเมืองลพบุรี
4. ความรู้ ความเข้าใจ
  - 4.1 ความหมายของความรู้
  - 4.2 ความหมายของความเข้าใจ
  - 4.3 คุณลักษณะของแบบทดสอบ
  - 4.4 ประเภทของแบบทดสอบ

- 4.5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ
- 5. ทักษะปฏิบัติ
  - 5.1 ความหมายของทักษะปฏิบัติ
  - 5.2 การวัดทักษะปฏิบัติ
  - 5.3 กระบวนการวัดทักษะปฏิบัติ
  - 5.4 พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติ
- 6. เจตคติต่อหลักสูตร
  - 6.1 ความหมายของเจตคติต่อหลักสูตร
  - 6.2 ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ
  - 6.3 องค์ประกอบของเจตคติ
  - 6.4 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ
  - 6.5 การวัดเจตคติ
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542, หน้า 41-42) หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ ครูสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม สรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูให้กับผู้เรียน
2. หลักสูตร คือ รายวิชาและเนื้อหาที่สร้างขึ้นให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้
3. หลักสูตร คือ ประมวลกิจกรรมต่างๆที่ครูจัดให้กับผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ ปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
5. หลักสูตร คือ ความคาดหวังที่ครูกำหนดไว้ให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมาย

ปลายทาง

6. หลักสูตร คือ เครื่องกำหนดชี้แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต
 มาเรียม นิลพันธุ์ (2543, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารข้อกำหนดเกี่ยวกับมวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามพัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการ

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2552, หน้า 13) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหากิจกรรม และประมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ฉันท ชาติทอง (2553, หน้า 112) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการหรือแผน ซึ่งประกอบด้วย ความมุ่งหมายของการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนา และมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่กำหนด

วิลเลอร์ (Wheeler, 1974, p.11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า มวลประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

แซส (Zais, 1976, p.3) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมายอย่างกว้างๆ อยู่ 2 ประการ ประการแรก หลักสูตร คือ เครื่องชี้ทางให้เห็นแผนการศึกษาของผู้เรียน และประการที่สอง หลักสูตรคือ เครื่องมือชี้ขอบข่ายของการศึกษา

โครว์, และโครว์ (Crow, & Crow, 1980, p.250) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคล้ายกับของวิลเลอร์ เขากล่าวว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์, และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p.8) ได้สรุปว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอนที่จัดโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่บุคคลที่ได้รับการศึกษา

โอลิวา (Oliva, 1992, pp.8-9) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ แผนงานหรือแผนงานที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนภายใต้การดำเนินงานของโรงเรียน และในทางปฏิบัติหลักสูตรประกอบด้วยจำนวนของแผนการต่างๆ ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และมีขอบเขตกว้างขวางหลากหลาย เป็นแนวทางของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้น หลักสูตรอาจเป็นหน่วย (unit) เป็นรายวิชา (course) หรือเป็นรายวิชาย่อยต่างๆ (sequence of courses) แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวนี้อาจจัดขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียนหรือโรงเรียนก็ได้

โซเวลล์ (Sowell, 1996, p.5) โซเวลล์ได้สรุปว่า หลักสูตรคือ การที่จะสอนอะไรให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างขวางที่รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ทักษะและทัศนคติที่กำหนดไว้และไม่ได้กำหนดไว้ให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน

จากความหมายของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย แนวทางปฏิบัติ มวลประสบการณ์ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย สังคม ปัญญา จิตใจ และมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้วสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

2. ความสำคัญของหลักสูตร

พงษ์ศักดิ์ ภูกาบขาว (2540, หน้า 18-19) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู
2. หลักสูตรย่อมเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญขององคกร และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
3. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทาง ในการจัดประสบการณ์ว่าเด็กควรได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรงและแก่สังคม
4. หลักสูตรย่อมกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่ จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม
5. หลักสูตรย่อมกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุก
6. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติ ในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 9-10) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และทัศนคติในด้านใดได้บ้าง สิ่งต่างๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้นเน้นหนักไปในทางใด มีผลต่อตัวเด็กและสังคมมากน้อยเพียงใด

จากความสำคัญของหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไร และต้องจัดเนื้อหาสาระอย่างไร เครื่องมือวัดผล ประเมินผลอย่างไร

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

แก้วตา คณะวรรณ (2535, หน้า 67) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) สาระความรู้และประสบการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และ 4) วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน

สังัด อุรานันท์ (2538, หน้า 234-241) กล่าวว่า วั้ว่า หลักสูตร ประกอบด้วย 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร ประกอบด้วย
  - 1.1 จุดมุ่งหมาย ซึ่งแยกออกเป็น
    - 1.1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป
    - 1.1.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1.2 เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

- 1.2.1 ข้อเท็จจริงและความรู้ธรรมดา
- 1.2.2 ความคิดรวบยอดและหลักการ
- 1.2.3 การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์
- 1.2.4 ทักษะทางกาย
- 1.2.5 เจตคติและค่านิยม

2. ส่วนประกอบอื่นที่นำบรรจุไว้ในหลักสูตร ได้แก่

- 2.1 เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
- 2.2 การเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
- 2.3 การเสนอแนะแนวทางและการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2.4 การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

ซาร์จ บัวศรี (2542, หน้า 10) ที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้อย่างน้อย 6 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 5) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผล

ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2552, หน้า 18) สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ดังนี้ คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร และ 3) ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.78) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) การเลือกเนื้อหาวิชา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลหลักสูตร

ทาบา (Taba, 1962, pp.422-423) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ 2) เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา 3) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) วิธีการประเมินผล

ซาส (Zias, 1976, p.439) มีแนวคิดที่ว่าโครงสร้างของหลักสูตรเป็นเสมือนสรีรวิทยา โดยเรียกโครงสร้างของหลักสูตรว่าสรีระของหลักสูตร (anatomy of the curriculum) โดยกำหนดว่าหลักสูตรมีโครงสร้างประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) เป้าหมาย 2) ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ 3) เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน และ 4) การประเมินผล โดยโครงสร้างทั้ง 4 ส่วนนี้จะเกี่ยวโยงกันทุกส่วน

โบแชมป์ (Beauchamp, 1975, pp.107-109) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในหลักสูตร 4 ประการ คือ 1) เนื้อหาสาระและวิธีการจัดการ 2) จุดมุ่งหมายทั่วไป 3) แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้สอน 4) การประเมินผล

จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ตามที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ : 1) แนวคิด 2) หลักการ 3) ความมุ่งหมาย 4) โครงสร้าง 5) การจัดเวลาเรียน 6) สารระการเรียนรู้ 7) จุดประสงค์การเรียนรู้ 8) แนวการจัดการเรียนรู้ 9) สื่อการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 11) แผนการจัดการเรียนรู้

4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้ ทั้งนี้ ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 334) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการวางแผนประเมินผลเพื่อให้ทราบชัดว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นตรงตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์หรือไม่เพื่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พัฒนาปรับปรุงในโอกาสต่อไป

กรมวิชาการ (2540, หน้า 33) การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ฉันท ชาติทอง (2553, หน้า 70) การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับ แต่งเสริม เติม ต่อ หรือการดำเนินงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

ทาบา (Taba, 1962, p.454) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่นๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งจุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

กูด (Good, 1973, pp.157-158) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.7) ให้คำจำกัดความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึงการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่นสำหรับนักเรียนด้วย

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้มีความเหมาะสมกับสอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

5. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, หน้า 19) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรไว้ 3 ระบบ โดยเริ่มต้นจากระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งแต่ละระบบมีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระบบการร่างหลักสูตร ประกอบด้วย กำหนดหลักสูตร โดยดูความสอดคล้องกับวิชา สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หลังจากนั้นเริ่มกำหนดรูปแบบหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดหลักการ โครงสร้าง องค์ประกอบหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผล หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ หรือการสัมมนาและมีการทดลองนำร่อง พร้อมทั้งรวบรวมผลการวิจัยและรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้โดยคณะกรรมการ

2. ระบบการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การขออนุมัติหลักสูตรจากหน่วยงานหรือกระทรวงดำเนินการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยเริ่มจากการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของบุคลากร จัดงบประมาณและวัสดุหลักสูตร บริการสนับสนุนจัดเตรียมอาคารสถานที่ ระบบบริหาร และจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และติดตามผลการใช้หลักสูตร หลังจากนั้นเข้าสู่ระบบการบริหารหลักสูตร โดยการดำเนินการตามแผน กิจกรรมการเรียนการสอนแผนการสอน คู่มือการสอน คู่มือการเรียน เตรียมความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียนและการประเมินผลการเรียน

3. ระบบการประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งการประเมินย่อย การประเมินรวบยอด การประเมินระบบหลักสูตร ระบบการบริหาร และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานข้อมูลตามลำดับ

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p.99) ได้ให้แนวคิดในการวางโครงสร้างหลักสูตร โดยใช้วิธี Ends Approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการของไทเลอร์” (Tyler's rationale) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดหลักสูตรและการสอนที่เน้นการตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดให้ผู้เรียน
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไรจึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทาบ (Taba, 1962, pp.456-459) การพัฒนาหลักสูตรใช้วิธีแบบรากหญ้า (grass-roots approach) มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบโดยครูผู้สอนมากกว่าพัฒนาองค์กรที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้วิเคราะห์ความต้องการ (diagnosis of needs) ใช้วิธีสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียนและสังคม กำหนดจุดมุ่งหมาย (formulation of objectives) ด้วยข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์ความต้องการคัดเลือกเนื้อหาสาระ (selection of content) เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้วก็ต้องเลือกเนื้อหาสาระที่รวบรวมต้องคำนึงถึง ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนด้วยการจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (organization of content) เนื้อหาสาระที่รวบรวมต้องคำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และความสนใจของผู้เรียนด้วยการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (selection of learning experiences) การคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาการจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning experiences) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระกำหนดวิธีวัดและประเมินผล (determination of what to evaluate and the ways and means of doing it) มีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดวิธีการประเมินรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินด้วย

เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์, และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p.265) ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความครอบคลุม (goals, objectives and domains) หลักสูตรต้องประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และในแต่ละเป้าหมายควรบ่งบอกถึงความครอบคลุมของหลักสูตร (curriculum domain) วัตถุประสงค์ พัฒนาการส่วนบุคคล มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งกำหนดจากความเป็นโลกาภิวัตน์ ความต้องการของสังคมที่อยู่อาศัยกฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้นการออกแบบหลักสูตร (curriculum design) คือ การวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและการจัดเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงปรัชญา ความต้องการของสังคมและผู้เรียนมาพิจารณาด้วยการนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) ครูต้องเป็นผู้วางแผนและ

วางแผนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ (instructional plans) รวมทั้งการจัดทำสื่อการเรียนการสอน เช่น ตำรา แบบเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครูตั้งเป้าหมายไว้การประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation) ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันตัดสินใจเพื่อเลือกวิธีการประเมินผลที่สามารถประเมินได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ผลตามความมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรจะเป็นข้อมูลสำคัญที่บอกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ว่าควรจะปรับปรุงหลักสูตรในจุดใด เพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการใช้หลักสูตรในอนาคต

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวเน้นให้ผู้ที่มีหน้าที่สอนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ โดยในแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมเพื่อการจัดทำหลักสูตรให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน สังคม มีขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตร
- 2) การประเมินผลการใช้หลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยกำหนด วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดไว้ชัดเจน กระทรวงศึกษาธิการ (2552ข, หน้า 138-169)

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ การต่าง ๆ ไปใช้ใน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 3-5)

6. มาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตาม หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคม โลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการ บริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการ ของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้าน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มี ความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ใน การค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552ก, หน้า 140) ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังนี้

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 4.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> - ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน - ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทิน - ช่วงเวลาวันที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เช้า วันนี้ ตอนเย็น
2. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวัน เวลาที่เกิดขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ของนักเรียน เช่น รับประทานอาหาร ดื่นนอนเข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ - ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
3. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - วิธีสืบค้นประวัติความเป็นมา ของตนเอง และครอบครัวอย่างง่าย - การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเอง และครอบครัวอย่างง่าย

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 92-93)

ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 4.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. บอกความเปลี่ยนแปลงของภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของ ตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	- บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของเครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตในอดีต กับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรม และใกล้ตัวเด็ก เช่น การใช้ควายไถนา รถไถนา เตารีด ถนน เกวียน รถอีแต๋น - สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่างๆ ตามกาลเวลา
2. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มี ผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	- เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง การสูญเสียบุคคล ในครอบครัว

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 101-102)

ตาราง 3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 4.3

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายความหมายและความสำคัญของ สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตน ได้ถูกต้อง	- ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ ที่สำคัญของชาติไทย ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ) - การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และ เพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพศาสนวัตถุ ศาสนสถาน
2. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งซึ่งเป็น แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	- ตัวอย่างแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัว นักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ - คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรม ในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเป็นแหล่งเรียนรู้

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
3. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น	- ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษาถิ่น ประเพณี และ วัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน - คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่างๆ เหล่านั้น

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 108-109)

จากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาตรฐาน ส 4.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนได้นำมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลลพบุรีได้จัดทำรายวิชา ประวัติศาสตร์ (ส11102) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้

คำอธิบายรายวิชา ประวัติศาสตร์ (ส11102)

ศึกษาและใช้ปฏิทินในการบอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งระบบสุริยคติและจันทรคติ การใช้ช่วงเวลาเพื่อใช้เล่าเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น วันนี้ เดือนนี้ ตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอนเย็น ตอนค่ำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น เช่น ตื่นนอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา รับประทานอาหาร โดยใช้ทักษะการสังเกต การบอกเล่า การเชื่อมโยง การตอบคำถาม เพื่อให้สามารถใช้เวลาตามปฏิทินแสดงเหตุการณ์ในปัจจุบันและใช้คำแสดงช่วงเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

รู้วิธีสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้องและบอกเล่าเรื่องราวที่สืบค้นได้ โดยใช้ทักษะการสอบถาม การรวบรวมข้อมูล การสรุปความ การเล่าเรื่อง เพื่อเป็นทักษะพื้นฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นเรื่องราว จากแหล่งข้อมูล (เช่นบุคคล) และบอกเล่าข้อเท็จจริงที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจ

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของเครื่องใช้หรือการดำเนินชีวิตของตนเอง ในสมัยปัจจุบันกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวผู้เรียน เช่น เตาไรด (การรีดผ้าด้วยเตาถ่านกับเตาไฟฟ้า) หม้อหุงข้าว (การหุงข้าวที่เช็ดด้วยฟืนหรือถ่านกับหม้อหุงข้าวไฟฟ้า) เกวียนกับรถยนต์ (การเดินทาง) ถนน บ้านเรือน การใช้ควายไถนา กับรถไถนา รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญของครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองใน

ปัจจุบัน เช่น การย้ายบ้าน การย้ายโรงเรียน การเลื่อนชั้นเรียน การได้รับรางวัล การสูญเสียบุคคลสำคัญของครอบครัว โดยใช้ทักษะการสังเกต การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การยกตัวอย่าง และการบอกเล่า เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามกาลเวลาและตระหนักในความสำคัญของอดีตที่มีต่อบริบทปัจจุบันและอนาคต สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี ภาษาไทย อักษรไทย รวมทั้งเอกลักษณ์ไทยอื่น ๆ เช่น มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ รู้จักสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน เช่น ศาสนสถาน ตลาด พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจท้องถิ่นที่ใกล้ตัวผู้เรียนและเป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น ภาษาถิ่นสิ่งของที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ทักษะการสังเกต การใช้เหตุผล การอธิบาย การปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ท้องถิ่น และประเทศชาติ ภูมิใจในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตระหนักและเห็นคุณค่าที่จะธำรงรักษาและสืบทอดต่อไป

สรุปว่าหลักสูตรเรื่องโบราณเมืองลพบุรี อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส. 4.1 ส. 4.2 ส. 4.3 สำหรับการจัดการเรียนรู้ เรื่องโบราณสถานเมืองลพบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 12 ชั่วโมง จากคำอธิบายรายวิชา ส. 11102 ประวัติศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลลพบุรี ปีพุทธศักราช 2552 ได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ตาราง 4 หน่วยการเรียนรู้ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

หน่วยที่	เรื่อง	จำนวนชั่วโมง	หมายเหตุ
1	ช่วงเวลาการเรียงลำดับเหตุการณ์	5	
2	ประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว	5	
3	การดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบัน	8	
4	สัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย	10	
5	ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย	12	
รวม		40	

สรุปได้ว่าจากการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลลพบุรี ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาในหน่วยที่ 5 ไปทดลองทำวิจัยในครั้งนี้ โดยจัดทำหลักสูตร เรื่องโบราณสถานเมืองลพบุรี

โบราณสถานเมืองลพบุรี

1. ความหมายโบราณสถาน

โบราณสถานตามความหมายในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 4 คือ อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดีทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

กรมศิลปากร (2550, หน้า 19) ให้ความหมายว่า อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่เป็นประโยชน์ทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี นอกจากนี้ยังรวมถึงสถานที่หรือเนินดินที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือมีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ปรากฏอยู่ เช่น วัดไชยวัฒนาราม แหล่งประวัติศาสตร์ทุ่งภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แหล่งภาพเขียนสีผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 490) ได้ให้ความหมายว่า โบราณสถานหมายถึง สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง ที่มีอายุเก่ากว่า 100 ปี ขึ้นไป

ปรีชา กาญจนาคม (2527, หน้า 10) กล่าวว่า โบราณสถาน หมายถึง สิ่งที่ติดแน่นอยู่กับพื้นดิน และมีขนาดใหญ่เกินกว่าที่จะนำเคลื่อนที่ได้ เมื่อเวลาจะศึกษาหรือหาหลักฐานใดๆ เกี่ยวกับโบราณสถานก็ต้องไปศึกษาถึงสถานที่ซึ่งโบราณสถานนั้นตั้งอยู่ โบราณสถานแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ โบราณสถานที่ร้าง และโบราณสถานที่ยังไม่ร้าง

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล (2521, หน้า 2) กล่าวถึงโบราณสถานว่า หมายถึง บรรดา งานสถาปัตยกรรม และวิศวกรรมที่ชุมชนสมัยต่างๆ ในประวัติศาสตร์ได้สร้างขึ้น เพื่อการดำรงอยู่ทั้งในภาวะกายภาพ และการดำรงเอกลักษณ์ทางจิตใจตามกรณีแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และจรรโลงใจที่มีอยู่ในขณะนั้น

จากความหมายของโบราณสถานที่ศึกษามาผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ โบราณสถาน หมายถึง สถานที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีความงดงามทางด้านศิลปะ รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคาร สิ่งสาธารณูปโภค อนุสาวรีย์ อันมีอายุเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมายาวนาน

2. ประเภทของโบราณสถาน

กรมศิลปากร (2550, หน้า 21-27) ได้แบ่งประเภทของโบราณสถานไว้ ดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะทางกายภาพ จำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1 โบราณสถานที่เป็นสิ่งก่อสร้างโดยฝีมือมนุษย์ สร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์ และมีลักษณะรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ บ้านเรือน อุ้งต้อเรือ แหล่งหลอด และถลุงโลหะ ถนนโบราณ เขื่อนหรือฝาย คลองขุด คูเมือง กำแพงเมือง เป็นต้น

1.2 โบราณสถานที่เป็นแหล่งธรรมชาติที่มนุษย์ดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรม หรือเป็นที่อยู่อาศัย เช่น เฝิงผาที่มีภาพเขียนสี ภูเขาและถ้ำที่ดัดแปลงเป็นที่อยู่อาศัยและที่ฝังศพ แม่น้ำที่ใช้เป็นนิมิตของพัทธสีมา เป็นต้น

1.3 โบราณสถานตามธรรมชาติที่มีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ทุ่งภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสมรภูมิตะนาวไทยและพม่าในสมัยอยุธยา เส้นทางนมัสการพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นเส้นทางเสด็จประพาสในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรมเป็นต้นมา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

2. แบ่งตามวัสดุก่อสร้าง ได้แก่

2.1 โบราณสถานที่ยังสร้างด้วยดิน เช่น กำแพงเมือง คันดิน คูเมือง เป็นต้น

2.2 โบราณสถานที่ยังสร้างด้วยอิฐ เช่น โบสถ์ วิหาร ปรารงค์ เจดีย์ ธาตุ อาคาร

เก่า

2.3 โบราณสถานที่ยังสร้างด้วยหินและศิลาแลง เช่น สถาปัตยกรรมโบราณ ประเภทปราสาทหินซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างอิทธิพลขอมหรือ เขมรโบราณ เจดีย์ โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

2.4 โบราณสถานที่ยังสร้างด้วยไม้ เช่น เรือนหลวง จวน บ้าน หมุกกุฎี หอไตร โบสถ์หอระฆัง ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

3. แบ่งตามประโยชน์การใช้สอย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 โบราณสถานที่ยังประโยชน์ตามหน้าที่การใช้งานเดิม หมายถึง โบราณสถานที่ยังใช้ประโยชน์สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น โบสถ์ วิหาร ฯลฯ ที่พระสงฆ์และประชาชนยังใช้ประโยชน์ในการประกอบศาสนกิจ หรือบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ย่านตลาดการค้า เป็นต้น

3.2 โบราณสถานที่ยังเปลี่ยนแปลงหน้าที่การใช้งานไปจากเดิม หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่เคยใช้ประโยชน์ในฐานะหนึ่ง แต่ถูกเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน เช่น พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) เดิมเป็นพระราชฐานของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ภายหลังได้ปรับเปลี่ยนเป็นอาคารจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แม้แต่ซากโบราณสถานที่ถูกทิ้งร้าง ก็ยังถือได้ว่าได้ถูกเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยมาเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งสันทนการ

4. แบ่งตามการถือครองที่ดิน

4.1 โบราณสถานที่ตั้งอยู่ในเขตที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง ซึ่งที่ดินเหล่านี้ผู้ครอบครองได้ถือทำประโยชน์แล้ว และมีเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือ

รับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 น.ส.3 ก น.ส.3 ข) หลักฐานการแจ้งครอบครอง (ส.ค.1) ใบจอง แสดงการยอมให้ครอบครองที่ดินชั่วคราว ใบเหี้ยบย่ำ เป็นต้น

4.2 โบราณสถานซึ่งตั้งอยู่ในเขตที่ดินของหลวง อันได้แก่ ที่ดินของรัฐ ประเภทต่างๆ ประกอบด้วย

4.2.1 ที่ราชพัสดุ ที่ดินซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน เช่น ที่ตั้งของ สำนักงานราชการบ้านเมือง บ้านพักข้าราชการ โบราณสถาน ป้อม คูเมือง กำแพงเมือง โรงทหาร ที่นา สวน ไร่ และที่ซึ่งไม่ได้สงวนไว้เพื่อใช้ในราชการ ฆนารักษ์พื้นที่จังหวัดเป็นผู้มีอำนาจในการดูแลรักษา สามารถให้ประชาชนเช่าอยู่อาศัยและทำกิน หรือให้หน่วยงานของรัฐ ครอบครองได้รับสิทธิในการใช้ประโยชน์

4.2.2 ที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินใน พระมหากษัตริย์ ทรัพย์สินส่วนพระองค์ และทรัพย์สินส่วนสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอยู่ใน ความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.2.3 ที่ศาสนสมบัติ ทรัพย์สินพระศาสนา ประกอบด้วย “ที่ดินวัด” ซึ่งเป็นของวัดใดวัดหนึ่งที่มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาถวายที่ดินของตนที่มี กรรมสิทธิ์แก่สงฆ์ เพื่อให้เป็นที่สร้างวัด “ที่ธรณีสงฆ์” ที่ดินที่พุทธศาสนิกชนถวายให้เป็นของวัด ซึ่งวัดจะได้รับผลประโยชน์จากที่ดินนั้น เช่น ให้เช่าเพื่อนำเงินค่าเช่ามาบำรุงวัด เป็นต้น “ที่ดิน กัลปนา” ที่ดินซึ่งมีผู้อุทิศเฉพาะผลประโยชน์ให้วัด หรือพระศาสนา และ “ที่ศาสนสมบัติกลาง” ที่ดินทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งมีเจ้าของวัดใดวัดหนึ่ง เช่น ที่ดินวัดร้าง ซึ่งสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการ

4.2.4 ที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา แหล่งแร่ธาตุ ป่าไม้ ที่ดิน เขตป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ พื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ หอนงบึงที่สงวนพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

4.2.5 ที่สาธารณประโยชน์ ที่ดินซึ่งทางราชการได้จัดไว้หรือสงวนไว้ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันตามสภาพแห่งพื้นที่นั้น หรือที่ดินที่ประชาชนได้ใช้หรือ เคยใช้ประโยชน์ร่วมกันมาก่อนไม่ว่าปัจจุบันจะยังใช้อยู่หรือเลิกใช้แล้วก็ตาม ถือว่าเป็นสาธารณ สมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ผู้ใดจะเข้ายึดถือครอบครองมิได้ เช่น ที่ท่าเล่เลี้ยง สัตว์ ป่าช้าฝั่งและเผาศพ ห้วย หอนง ที่ชายตลิ่ง ทางหลวง ทะเลสาบ เป็นต้น

4.2.6 ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินซึ่งมีผู้ทอดทิ้ง หรือเวนคืน กลับมาเป็น ของแผ่นดินตามกฎหมาย

3. ความสำคัญของโบราณสถาน

องค์การยูเนสโก (วิศรุต เนาวสุวรรณ, 2546, หน้า 14-18) ได้ให้ความสำคัญของ โบราณสถานว่าเป็นคุณค่าของแหล่งมรดก (heritage site) สำหรับการอนุรักษ์และปกป้องแหล่ง มรดกเหล่านั้นโดยพิจารณาถึงคุณค่าใน 2 ประเด็น ได้แก่

1. คุณค่าทางวัฒนธรรมอัน (cultural values) ได้แก่
    - 1.1 คุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ (identity value) หมายถึงคุณค่าที่แหล่งมรดกนั้นมีลักษณะเฉพาะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่
    - 1.2 คุณค่าทางศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องหรือคุณค่าทางวิชาการ (relative art or technical value) หมายถึงคุณค่าจากการที่แหล่งมรดกนั้นปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่จะสามารถใช้เป็นหลักฐานทางวิชาการ
    - 1.3 คุณค่าของความหายาก (rarity value) หมายถึงคุณค่าจากการที่แหล่งมรดกนั้นมีลักษณะเฉพาะอันมีความแตกต่างที่หาได้ยากจากแหล่งมรดกอื่น
  2. คุณค่าทางสังคม-เศรษฐกิจร่วมสมัย (contemporary socio-economic value) ได้แก่
    - 2.1 คุณค่าทางสังคม-เศรษฐกิจ (economic value) หมายถึงคุณค่าจากการที่แหล่งมรดกนั้นเป็นที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนหรือหน่วยงานรับผิดชอบ
    - 2.2 คุณค่าการใช้สอยหรือประโยชน์ใช้งาน (functional value) หมายถึงคุณค่าจากการที่แหล่งมรดกนั้นยังมีสภาพการใช้งานเดิมที่ติดอยู่หรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานให้เกิดประโยชน์อื่นได้
    - 2.3 คุณค่าทางการศึกษา (education value) หมายถึงการที่แหล่งมรดกนั้นเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ที่จะใช้ในการเผยแพร่ให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นหรือผู้ที่สนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น
    - 2.4 คุณค่าทางสังคม (social value) หมายถึงการที่แหล่งมรดกนั้นเป็นสถานที่พบปะทางสังคม หรือเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจของคนในชุมชนนั้น
    - 2.5 คุณค่าทางการเมือง (political value) หมายถึงการที่แหล่งมรดกนั้นเป็นสถานที่ใช้ในกิจกรรม หรือการแสดงออกทางด้านการเมือง การปกครอง หรือเป็นสัญลักษณ์ของการเมืองการปกครองของสถานที่นั้น
- นิคม มุสิกคามะ (2535, หน้า 14) กล่าวว่าโบราณสถานมีขนาดรูปร่าง ฝีมือและประวัติความเป็นมาไม่เท่าเทียมกัน จึงกำหนดแบ่งความสำคัญของโบราณสถานออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้
1. โบราณสถานมีความสำคัญระดับชาติ ได้แก่ สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติ ถือเป็นตัวแทนของยุคสมัยในประวัติศาสตร์ของชนแต่ละเผ่า สิ่งก่อสร้างนั้นจะต้องแสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคนิค รูปแบบศิลปกรรมหรืองานศิลปะตกแต่งที่มีความงามเป็นพิเศษ และเกี่ยวข้องกับภาพรวมของประเทศนั้นๆ ใช้วัสดุและเทคโนโลยีของการก่อสร้างที่เป็นแบบฉบับและมีอิทธิพลต่องานสร้างสรรค์ในรุ่นต่อมา หรือเป็นการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นในประวัติศาสตร์ เป็นตัวอย่างที่พึงรักษาไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการค้นคว้าทางวิชาการ หรือมีประวัติในการก่อสร้าง

2. โบราณสถานมีความสำคัญระดับเมือง ได้แก่ สถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่แพร่หลายในขอบเขตของภูมิภาคนั้นๆ เช่น การก่อสร้างสถาปัตยกรรมในศิลปะล้านนาไทย การสร้างสิม (โบสถ์) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสร้างเรือนปั้นหย่าในภาคใต้ ฯลฯ สถานที่และสิ่งก่อสร้างดังกล่าวนี้ อาจมีความสำคัญในระดับชาติก็ได้ หากได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการที่ทางราชการแต่งตั้ง

3. โบราณสถานมีความสำคัญระดับท้องถิ่น เป็นสถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับประวัติของพื้นที่นั้นๆ เช่น ศาลเจ้าประจำเมือง โบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของท้องถิ่น เฟิงผาหน้าถ้ำหรือภูเขาหรือต้นไม้ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติตำนานเมือง เช่น เขาอกทะลุ เขาเมืองที่เกี่ยวข้องกับตำนานเมืองพัทลุง กุ๊ข้าวน้อยฆ่าแม่จังหวัดยโสธร เป็นต้น

4. คุณภาพของโบราณสถานในบัญชีมรดกโลก เกิดจากอนุสัญญาเกี่ยวกับการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเป็นหนึ่งในสามของอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกที่ประชุมสามัญขององค์การยูเนสโก ณ กรุงปารีส ได้อนุมัติสัญญาฉบับนี้ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1972 และรัฐบาลของ 131 ประเทศได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาดังกล่าว ส่วนประเทศไทยเพิ่งให้สัตยาบันเมื่อปี พ.ศ.2530 ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ เป็นพันธะที่จะร่วมกันอนุรักษ์และปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก โดยรัฐบาลของแต่ละประเทศจะเป็นผู้คัดเลือกโบราณสถานประจำชาติที่เห็นว่ามีคุณค่าเป็นพิเศษที่โลกจะต้องร่วมกันพิทักษ์รักษาไว้ไม่ให้สูญหาย

สรุปว่า โบราณสถานมีความสำคัญโดยเป็นแหล่งคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจมีความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงความเจริญของอารยธรรมในยุคสมัยนั้นๆ

4. โบราณสถานเมืองลพบุรี

ลพบุรีเป็นเมืองใหญ่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นแหล่งชุมชนโบราณเป็นราชธานีที่สองในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทำให้เมืองลพบุรีมีโบราณสถาน สำคัญหลายแห่ง โบราณสถานสำคัญที่อยู่ในเขตตัวเมืองลพบุรี มีดังนี้

พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เป็นพระราชวังที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดฯ ให้สร้างขึ้น ณ เมืองลพบุรี เมื่อ พ.ศ. 2209 เพราะพระองค์โปรดฯ ที่จะประทับที่เมืองนี้ ปีละ 8-9 เดือน ด้วยเหตุผลทางการเมือง ที่พระองค์ทรงรู้สึกปลอดภัยที่จะประทับที่ลพบุรี ประกอบกับสภาพภูมิอากาศที่ต้องกับพระสุขภาพ และสภาพภูมิประเทศที่ต้องพระอภัยเข้าป่าล่าสัตว์ล้อมจับช้างบริเวณป่าใกล้เมืองลพบุรี เมืองลพบุรีจึงเป็นศูนย์กลางความเจริญตลอดรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อพระองค์สวรรคตใน พ.ศ. 2231 พระราชวังก็ถูกทิ้งร้างจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงโปรดฯ ให้ซ่อมแซมพระราชวังเดิมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. 2399 และพระราชทานชื่อพระราชวังนี้ว่า “พระนารายณ์ราชนิเวศน์” (วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2533, หน้า 22)

ศาลพระกาฬ เจ้าพ่อพระกาฬเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองลพบุรี ใครผ่านไปผ่านมามักจะทำความเคารพอยู่เสมอ ไม่ว่าจะผ่านกันวันละกี่ครั้งก็ตาม ความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เลื่องลือทั่วไป สังเกตได้เมื่อเวลารถไฟผ่านผู้โดยสารทั้งหลายต่างก็ยกมือทำความเคารพ ดังนั้นจึงมีคำกล่าวกันว่าใครไปเที่ยวเมืองลพบุรีแล้วไม่ได้สักการะเจ้าพ่อพระกาฬแล้ว เหมือนไปไม่ถึงเมืองนี้ เจ้าพ่อพระกาฬประดิษฐานในศาลพระกาฬ ซึ่งตั้งอยู่ริมทางรถไฟด้านทิศตะวันออกสำหรับศาลพระกาฬนี้เดิมเป็นเทวสถานสมัยขอมเรื่องอำนาจ สร้างด้วยศิลาแลงเรียงซ้อนกันเป็นฐานสูง คนเก่าแก่เมืองลพบุรีจึงมักจะเรียกกันว่า ศาลสูง ที่ทับหลังสลักเป็นรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ ทำด้วยศิลาทราย อายุราวพุทธศตวรรษที่ 16 วางอยู่ติดฝาผนังวิหารหลังเล็กชั้นบนที่ศาลพระกาฬนี้เคยพบศิลาจารึกแปดเหลี่ยม จารึกอักษรอมฤตโบราณอยู่ด้วย ส่วนด้านหน้าเป็นศาลที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2496 โดยสร้างบนฐานเดิม ภายในศาลพระกาฬมีโบราณวัตถุที่สำคัญคือ ประติมากรรมรูปบุคคลนักโบราณคดีสันนิษฐานว่า คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เป็นประติมากรรมแบบลพบุรี แต่พระเศียรเดิมหายไป ภายหลังจึงมีผู้นำพระเศียรพระพุทธรูปศิลาทรายสมัยอยุธยามาสวมต่อไว้ ซึ่งเป็นที่สักการะของประชาชนทั่วไป รูปเคารพนี้เรียกกันว่า เจ้าพ่อพระกาฬ หรือเจ้าพ่อศาลพระกาฬ มีผู้เลื่อมใสศรัทธานำทองไปปิดถวายจนเป็นทองไปทั้งองค์ เจ้าพ่อพระกาฬเป็นที่พึงทางใจของผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากตลอดมา มีผู้นิยมบนบานศาลกล่าวขอนั้นขอนี้จากท่านอยู่เสมอ ผู้ประสบความสำเร็จก็จำนำอาหาร ผลไม้มา “แก้บน” กันไม่เว้นแต่ละวัน นอกจากนี้ยังมีคณะละครรับจ้างรำถวายมือแก้บน ศาลพระกาฬจึงเป็นสถานที่ทำให้เกิดอาชีพนี้เพิ่มขึ้นด้วย แม่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเป็นผลให้ความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ลดลงไปบ้างก็ตาม แต่ก็เชื่อได้ว่าความเลื่อมใสศรัทธาของชาวลพบุรีที่มีต่อเจ้าพ่อพระกาฬ ยังคงอยู่และถือเป็นที่พึงทางใจตลอดไป (วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2533, หน้า 10)

พระปรางค์สามยอด เป็นสัญลักษณ์ของเมืองลพบุรี ซึ่งตั้งเด่นเป็นสง่ามาหลายร้อยปีแล้ว บนเนินดินด้านตะวันตกของทางรถไฟใกล้กับศาลพระกาฬ มีลักษณะเป็นปรางค์เรียงต่อกันสามองค์ มีทางเดินเชื่อมต่อกันโดยตลอด เป็นศิลปะเขมรแบบบายน ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 รูปทรงของปรางค์มีลักษณะเป็นป้อมๆ มีผู้เปรียบว่าปรางค์สามยอดมีลักษณะเหมือนนางช้างแรงงอกหรือหัวปลีหงาย สร้างด้วยศิลาแลง หินทราย รอบๆ องค์พระปรางค์มีลวดลายปูนปั้นที่ประณีตงดงามมากแบบนูนสูงและล้วงลึก ถ้าสังเกตลวดลายปูนปั้นให้ดีจะเห็นว่ามีความแตกต่าง คือลวดลายที่อยู่ตอนบนเป็นลายละเอียดนูนและลึกมาก เข้าใจว่าเป็นฝีมือดั้งเดิม ส่วนตอนล่างๆ เป็นลายบางๆ ไม่นูนและลึกมากนัก เข้าใจว่าเป็นการซ่อมเสริมสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตรงซุ้มประตูเดิมมีทับหลัง แต่ที่เหลือในปัจจุบัน คือเสาประดับกรอบประตูแกะสลักเป็นรูปฤษีนั่งชันเข่าในซุ้มเรือนแก้ว ซึ่งเป็นแบบเฉพาะของเสาประดับกรอบประตูศิลปะเขมรแบบบายน ปรางค์องค์กลางมีฐาน แต่เดิมเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และมีเพดานไม้เขียนลวดลายเป็นดอกจันทน์สีแดง องค์ขวาประดิษฐานรูปพระโพธิสัตว์-

อวโลกิเตศวร องค์ชายประดิษฐานรูปนางปรัชญาปารมิตา หรือนางปัญญาบารมี ชายาของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร มูลเหตุที่สร้างปราสาทสามยอดขึ้นมา มีผู้ให้ความเห็นแตกต่างกันไปบ้างก็เห็นว่าเป็นศิลปะสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธสถานสำหรับกระทำพิธีกรรม บ้างก็ว่าน่าจะใช้เป็นเทวสถานสำหรับทำพิธีกรรมในศาสนาฮินดู อย่างไรก็ตามในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้บูรณะปฏิสังขรณ์พระปราสาทสามยอดเป็นวัดในพุทธศาสนา แล้วสร้างวิหารเพิ่มเติมทางทิศตะวันออกขององค์พระปราสาท ในวิหารนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาขนาดใหญ่ปางสมาธิ ซึ่งมีพุทธลักษณะสง่างามเกือบลงตัว กล่าวกันว่าเป็นต้นแบบที่ส่งผลให้แก่ศิลปะสุโขทัยและอยุธยาตอนต้นโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 69-70)

บ้านวิชาเยนทร์ หรือ บ้านหลวงรับราชทูต ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพระนารายณ์ราชนิเวศน์ใกล้ๆ กับเทวสถานปราสาทแขก และวัดเสาชิงช้า ในเขตตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี สร้างขึ้นในสมัยพระนารายณ์มหาราช เนื่องจากสถานที่นี้เป็นที่พำนักของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ขุนนางสำคัญในสมัยนั้นจึงได้ชื่อว่าบ้านวิชาเยนทร์ และเมื่อคราวทูตจากประเทศฝรั่งเศสชุดแรกที่เข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2228 คือ เซอวาเลียเดอ โชมองต์ ก็ได้พัก ณ สถานที่แห่งนี้จึงได้ชื่อว่า บ้านหลวงรับราชทูต อีกชื่อหนึ่ง พื้นที่ในบริเวณบ้านวิชาเยนทร์แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือส่วนทิศตะวันตก ส่วนกลาง และส่วนทางทิศตะวันออก มีตึกใหญ่หลายหลัง มีกำแพงล้อมรอบทั้งสี่ด้าน มีถังเก็บน้ำประปา นับว่าเป็นที่อยู่ที่ใหญ่โตรองจากพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ (กรมศิลปากร, 2542, หน้า 101)

พระที่นั่งไกรสรสีหราช หรือพระที่นั่งเย็น ตั้งอยู่ที่ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมืองลพบุรี เป็นพระที่นั่งที่ประทับอีกแห่งหนึ่งของ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ห่างจากเมืองเก่าลพบุรีประมาณ 3 กิโลเมตร สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อทรงสำราญพระราชอิริยาบถ บันทึกของชาวฝรั่งเศสกล่าวว่าเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เสด็จประพาสป่าล่าช้างในบริเวณภูเขาทางทิศตะวันออกแล้วจะเสด็จกลับเข้าประทับ ณ พระที่นั่งองค์นี้ ซึ่งยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าสร้างขึ้นในพ.ศ.ใดในรัชกาลพระองค์ แต่จากการที่พระองค์ได้ทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะจากประเทศฝรั่งเศส ณ พระที่นั่งองค์นี้ใน พ.ศ. 2228 จึงเป็นหลักฐานที่แน่ชัดว่า พระที่นั่งเย็นได้สร้างก่อน พ.ศ. 2228 องค์พระที่นั่งตั้งอยู่บนเกาะกลางทะเลชุบศร จึงมีชื่อว่า ตำบลทะเลชุบศร มีเขื่อนหินถือปูนล้อมรอบ สภาพปัจจุบันเหลือแต่ผนัง เครื่องบนหักพังหมดแล้ว ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพระที่นั่งองค์นี้เป็นพระที่นั่งชั้นเดียว มีผังทรงจตุรมุข ตรงมุขหน้ามีมุขเด็จยื่นออกมา และมีสีหบัญชรกลางมุขเด็จสำหรับสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จออก ชุ่มหน้าต่างและชุ่มประตูทำเป็นชุ่มเรือนแก้ว เป็นแบบแผนที่นิยมทำกันมากในอาคารสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เช่น พระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญญมหาปราสาท ตึกพระเจ้าเหา และโบสถ์คริสต์ศาสนา ในบ้านวิชาเยนทร์ ในบริเวณพระที่นั่งเย็น มีอาคารเล็ก ๆ ก่อด้วยอิฐอื่น ๆ อีก ซึ่งทำประตูหน้าต่างเป็นแบบโค้งแหลม ซึ่งเข้าใจว่าเป็น ที่พักทหารด้านหน้า และด้านหลังพระที่นั่ง มีเกยทรงม้าหรือช้างด้านละแห่ง พระที่นั่งเย็นมีความสำคัญใน

ฐานะที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใช้เป็นที่สำรวจจันทบูรปราคา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2228 ร่วมกับบาทหลวงเจซุอิต และบุคคลในคณะทูตชุดแรกที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งประเทศฝรั่งเศส ส่งมาเจริญสัมพันธไมตรี เหตุที่ได้ใช้พระที่นั่งเย็นจันทบูรปราคา มีบันทึกของชาวฝรั่งเศสกล่าวว่า เป็นที่ที่เหมาะสม มองท้องฟ้าได้ทุกด้าน และพื้นที่กว้างมากพอสำหรับที่จะติดตั้งเครื่องมือ ยังมีภาพการสำรวจจันทบูรปราคาที่พระที่นั่งเย็น ซึ่งชาวฝรั่งเศสวาดไว้ เป็นรูปสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสวมลอมพอก ทรงใช้กล้องส่องยาววางบนขาตั้งเพื่อทอดพระเนตรพระจันทร์จากสีหบัญชรของพระที่นั่งเย็น และตรงเจดีย์สองข้างสีหบัญชรด้านหนึ่งมีขุนนางหมอบกราบ อีกด้านหนึ่งมีนักดาราศาสตร์กำลังสังเกตการณ์โดยใช้กล้องส่อง และเป็นที่ยอดพระเนตรสุริยุปราคาในสมัยนั้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาวิชาดาราศาสตร์สมัยใหม่ เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย ณ พระที่นั่งเย็นเมืองลพบุรีนี้เอง (กรมศิลปากร, 2542, หน้า 102-103)

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เป็นวัดเก่าแก่ที่สำคัญแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่กลางเมืองลพบุรี สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ และได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์กันต่อมาเรื่อยๆ ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่สำคัญยังได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่อีกในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช วัดพระศรีมหาธาตุมีโบราณสถานสำคัญคือ พระปรางค์องค์ใหญ่ที่ก่อด้วยศิลาแลง พร้อมทั้งมีลายปูนปั้นประดับองค์พระปรางค์และปรางค์นอกระเบียงคดชั้นใน ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของปรางค์ประธานหรือปรางค์องค์ใหญ่ และเป็นปรางค์ที่มีอายุเก่าแก่เช่นเดียวกับปรางค์ประธาน นอกนั้นล้วนเป็นสิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรมในสมัยกรุงศรี-อยุธยา เช่น ศาลาเปลื้องเครื่อง พระวิหารหลวง พระอุโบสถ เจดีย์ฐานแปดเหลี่ยม และพระปรางค์ก๊อบมะเฟือง เป็นต้น (สมัย สุทธิธรรม, 2539, หน้า 27)

จากการศึกษาหลักสูตรและโบราณสถานดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเรื่อง โบราณสถานเมืองลพบุรี หมายถึง สาระและมवलประสบการณ์เกี่ยวกับโบราณสถานเมืองลพบุรี ที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและมาตรฐานการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับโบราณสถาน ในอำเภอเมืองลพบุรี ประกอบด้วย 1) แนวคิด 2) หลักการ 3) ความมุ่งหมาย 4) โครงสร้าง 5) การจัดเวลาเรียน 6) สาระการเรียนรู้ 7) จุดประสงค์การเรียนรู้ 8) แนวการจัดการเรียนรู้ 9) สื่อการเรียนรู้ 10) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ และ 11) แผนการจัดการเรียนรู้

ความรู้ ความเข้าใจ

1. ความหมายของความรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาไว้ ดังนี้

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชา และวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นด้วย The Modern American Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ที่แตกต่างกัน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรู้ คือ ความคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง (fact) ความจริง(truths) หรือหลักการโดยทั่วไป (principles)

2. ความรู้ คือ รู้ (known) หรืออาจจะรู้ (may be known)

3. ความรู้ คือ จิตสำนึก ความสนใจ (awareness)

เกษม วัฒนชัย (2544, หน้า 39-40) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึงการรวบรวมความคิดของมนุษย์ จัดให้เป็นหมวดหมู่และประมวลสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสิ่งที่เป็นสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในระบบข้อมูลข่าวสาร

สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2545, หน้า 76) ความรู้ (knowledge) หมายถึงความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยประสบมา โดยเรื่องราวนั้นอาจได้มาจากที่ไหนก็ได้

ชวาล แพรัตกุล (2552, หน้า 133) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึงการระลึกได้ของเรื่องราวต่างๆ ที่นักเรียนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว จะเป็นเรื่องราวที่นักเรียนได้รับการอบรมสั่งสอนในโรงเรียน หรือจากที่บ้าน จากสังคมสิ่งแวดล้อม หรือจากตัวนักเรียนเองก็ได้ทั้งสิ้น ความรู้นี้ยังครอบคลุมถึงการนึกออกของเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชาโดยตรง และที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชานั้นๆ อีกด้วย เช่น การระลึกได้ถึงจุดประสงค์วิธีการ แบบแผน และเค้าโครงเรื่อง เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2554, หน้า 243) ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยินได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์

2. ความหมายของความเข้าใจ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2535, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจ (comprehension) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแปลการตีความ และการสรุปอ้างอิง ซึ่งจะต้องเข้าใจจับใจความสำคัญของเรื่อง และสามารถดัดแปลงของที่พบเห็นที่คล้ายกับของเก่าที่เคยประสบมาแล้วได้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การมีความสามารถและมีทักษะเกี่ยวกับ

2.1 การแปล (translation)

2.2 การตีความ (interpretation)

2.3 การขยายความ (xtrapolation)

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 136) ความเข้าใจ (comprehension) หมายถึง ความสามารถในการแปลความ ตีความและขยายความ จากสื่อความหมายต่างๆที่ได้พบเห็น นั่นก็คือพฤติกรรมด้านความเข้าใจ เป็นพฤติกรรมที่สามารถดัดแปลงแก้ไขสิ่งยากมาเป็นสิ่งง่าย สิ่งซับซ้อนให้เป็นสิ่งธรรมดาตนเอง ความเข้าใจจึงแตกต่างจากความจำ แต่จะเกิดความเข้าใจก็ต้องมีพื้นฐานความจำอยู่บ้างเหมือนกัน คนที่สามารถอ่านพฤติกรรมของสัตว์ รู้ความต้องการของคนไข้ ทายเหตุการณ์อันจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ดี เหล่านี้เป็นพฤติกรรมของความเข้าใจทั้งนั้น

สมศักดิ์ สินธุระเวชชัย (2545, หน้า 76) ความเข้าใจ (comprehension) คือความสามารถในการขยายความรู้ความจำให้ไกลออกไปจากเดิม ทั้งการแปลความ การตีความ และการขยายความ

สมนึก ภัททิยธนี (2551, หน้า138) ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ความจำไปดัดแปลงปรับปรุง เพื่อให้สามารถจับใจความ หรือเปรียบเทียบ ย่นย่อเรื่องราว ความคิด ข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งยังสามารถอธิบายและเปรียบเทียบสิ่งที่มีลักษณะหรือสภาพคล้ายคลึงเป็นทำนองเดียวกับของเดิมได้ บุคคลที่มีความเข้าใจในสิ่งใด จะสามารถแปลความ ตีความหรือขยายความ เกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายดังนี้ ความรู้และความเข้าใจ เป็นการศึกษาล่าเรียนการค้นคว้า หรือประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมา และถ่ายทอดต่อกัน โดยข้อมูลต่างๆ สามารถรวบรวมหรือแยกแยะในประเด็นต่างๆ โดยเรียบเรียงเรื่องเหล่านั้นอย่างมีเหตุผล ได้อย่างละเอียดและสามารถลำดับขั้นตอนได้อย่างชัดเจนแล้วแสดงออกมา

แบบทดสอบวัดความรู้

ได้มีนักวัดผล และนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแบบทดสอบวัดความรู้ ไว้ดังนี้

บุญรักษ์ ตันต์เจริญรัตน์ (2542, หน้า 209) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดความรู้ หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสมองด้านต่างๆ ที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวงจากทางโรงเรียนและทางบ้าน ใช้ทดสอบความสามารถ หรือความรู้และทักษะที่ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือฝึกฝนมาแล้วทั้งสิ้น

อัจฉรา วงศ์โสธร (2544, หน้า 352) ได้กล่าวว่า เป็นแบบทดสอบที่เนื้อหาสัมพันธ์กับหลักสูตร และวิธีการเดียวกับวิธีที่ใช้ในการเรียนการสอน ใช้เพื่อกำหนดระดับความสำเร็จ โดยพิจารณากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือกับกลุ่มผู้เรียน

สมบุรณ์ ตันยะ (2545, หน้า 143) กล่าวว่า หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดพฤติกรรมทางสมองของผู้เรียนว่ามีความรู้ ความสามารถในเรื่องที่เรียนรู้อ่านแล้ว หรือได้รับการฝึกฝนมาแล้วมากน้อยเพียงใด

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2551, หน้า 96) ได้กล่าวว่า เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดความรู้เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะ ความสามารถทางวิชาการ และสมรรถภาพทางสมองด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์

3. คุณลักษณะของแบบทดสอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการความรู้คือ แบบทดสอบซึ่งล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2536, หน้า 146-147) ได้แบ่งไว้ 2 พวก คือ

1. แบบทดสอบของครู (teacher made test) หมายถึงชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บกพร่องที่จุดไหน จะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนไหน ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) แบบทดสอบประเภทนี้ได้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดสอบหาคุณภาพหลายครั้งจนมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้เป็นหลักเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอน บอกรูปวิธีการสอน และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วย นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 50-53) ได้เสนอลักษณะของแบบทดสอบไว้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (criterion referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัด หรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2.2 แบบทดสอบอิงกลุ่ม (norm referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบความเก่ง อ่อนได้ดีเป็นหัวใจของข้อสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่ใช้ความสามารถในการให้ความหมาย และแสดงถึงศักยภาพของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องช่วยเป็นตัวอย่าง (exemplary) คือคำถามจะต้องท้าทายชวนให้นักเรียนคิดและประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เมื่อสอบแล้วเกิดรอยประทับใจที่ดี

2. ต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เมื่อนักเรียนอ่านคำถามก็จะเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามอะไร ต้องการให้คิด ให้ทำอะไร คำถามจะต้องไม่คลุมเครือ
3. ต้องเป็นปรนัย (objectivity) คือ มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ
  - 3.1 ความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม
  - 3.2 ความแจ่มชัดในวิธีการตรวจหรือมาตรฐานการให้คะแนน
  - 3.3 ความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้นๆ
4. ต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ข้อสอบจะต้องสามารถให้คะแนนเป็นที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลา แรงงาน และการลงทุนที่น้อยที่สุด
5. ต้องมีความยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ข้อสอบที่ดีจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบได้ควรจะเท่ากับหรือสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มเล็กน้อย
6. ต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ ข้อสอบที่ดี จะสามารถแยกนักเรียนออกเป็นประเภทๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อำนาจจำแนกหมายความว่า เด็กเก่งจะตอบถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ
7. ต้องเชื่อถือได้ (reliability) ข้อสอบที่ดีนั้นจะสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอน จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความรู้คือแบบทดสอบ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบทดสอบของครูและแบบทดสอบมาตรฐาน นอกจากนี้ลักษณะการวัดผลยังสามารถทำได้อีก 2 ลักษณะ คือ การวัดแบบอิงเกณฑ์ และการวัดแบบอิงกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การทดสอบแบบอิงกลุ่ม

4. ประเภทของแบบทดสอบ

บุญรักษ์ ดันท์เจริญรัตน์ (2542, หน้า 210), สุรงค์ โค้วตระกูล (2548, หน้า 410-415), สมนึก ภัททิยธนี (2549, หน้า 73) และพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2551, หน้า 96) ได้กล่าวว่าแบบทดสอบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (teacher-made tests) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะบางกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน (paper and pencil test) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

- 1.1 แบบทดสอบอัตนัย (subject or essay test) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้ แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติ ได้อย่างเต็มที่

- 1.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้น ๆ (objective test or short answer) เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้ตอบเขียนตอบสั้น ๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ (restricted response type) ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวาง เหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ แบบถูก - ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized tests) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดค
ของผู้เรียนทั่วไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่างดีจนมีคุณภาพ มี
มาตรฐาน กล่าวคือ มีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและมีการแปล
ความหมายของคะแนน

สรุปได้ว่าแบบทดสอบแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และ
แบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ แบบทดสอบอัตนัย
และแบบทดสอบปรนัย ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบทดสอบแบบปรนัย

5. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ

นักวัดผล และนักการศึกษา ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้
พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2551, หน้า 97-98) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ
ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร

การสร้างแบบทดสอบ ควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตร และสร้างตาราง
วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ตารางวิเคราะห์
หลักสูตรจะใช้เป็นกรอบในการออกข้อสอบ โดยระบุจำนวนข้อสอบในแต่ละเรื่องและพฤติกรรมที่
ต้องการจะวัด

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่เป็นผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งหวังจะให้
เกิดกับผู้เรียนซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
และการสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง

โดยการศึกษาตารางวิเคราะห์หลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้ออก
ข้อสอบต้องพิจารณาและตัดสินใจเลือกใช้ชนิดของข้อสอบที่จะใช้วัด โดยต้องเลือกให้สอดคล้อง
กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แล้วศึกษาวิธีเขียนข้อสอบชนิดนั้นให้ม
ีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการเขียนข้อสอบ

4. เขียนข้อสอบ

ผู้ออกข้อสอบลงมือเขียนข้อสอบตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตาราง
วิเคราะห์หลักสูตร และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยอาศัยหลักและวิธีการเขียน
ข้อสอบ

5. ตรวจสอบข้อสอบ

เพื่อให้ข้อสอบที่เขียนไว้แล้วในขั้นที่ 4 มีความถูกต้องตามหลักวิชา มีความ
สมบูรณ์ครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตร ผู้ออกข้อสอบต้อง
พิจารณาทบทวนตรวจสอบข้อสอบอีกครั้งก่อนที่จะพิมพ์และนำไปใช้ต่อไป

6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง

เมื่อตรวจทานข้อสอบเสร็จแล้วให้พิมพ์ข้อสอบทั้งหมด จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับทดลองโดยมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายวิธีตอบแบบทดสอบ (direction) และจัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

7. ทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ

การทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบเป็นวิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบก่อนนำไปใช้จริง โดยนำแบบทดสอบไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มที่ต้องการสอบจริง แล้วนำผลสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงข้อสอบให้มีคุณภาพ โดยสภาพการปฏิบัติจริงของการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนมักไม่ค่อยมีการทดลองสอบ และวิเคราะห์ข้อสอบ ส่วนใหญ่นำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบแล้วจึงวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงข้อสอบและนำไปใช้ครั้งต่อไป

8. จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

จากการวิเคราะห์ข้อสอบหากพบว่าข้อใดไม่มีคุณภาพ หรือมีคุณภาพไม่ดีพอ อาจจะต้องตัดทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไขข้อสอบให้มีคุณภาพดีขึ้น แล้วจึงจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับจริงที่จะนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

สรุปได้ว่าขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ ดังนี้ 1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร 2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ 3. กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง 4. เขียนข้อสอบ 5. ตรวจทานข้อสอบ 6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง 7. ทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ 8. จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

ทักษะปฏิบัติ

1. ความหมายของทักษะปฏิบัติ

มีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของทักษะปฏิบัติดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 392) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หมายถึง ความชำนาญ จากความหมายนี้ทักษะจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกฝนอยู่เป็นประจำ จึงจะเกิดความชำนาญในการเรียน

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2523, หน้า 270) ได้ให้ความหมายของทักษะปฏิบัติ หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการแสดงออกได้ต่อเนื่องกันหรือประสานสัมพันธ์กันของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายหรือความคิดที่ได้ตอบสนองปัญหาอย่างคล่องแคล่วถูกต้องจนเป็นนิสัยหรือเป็นแบบอัตโนมัติ

ปราณี รามสูต (2527, หน้า 148) ได้ให้ความหมายของทักษะปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการของพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของบุคคล ทำให้บุคคลทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2538, หน้า 68) และ ส.วาสนา ประवालพฤษ์ (2537, หน้า 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะปฏิบัติหมายถึง ความชำนาญวิชาทักษะหรือเนื้อหาที่เป็นทักษะ ความสามารถที่จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว โดยไม่ผิดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ เปรียบเสมือนเครื่องมือ เครื่องใช้ ที่จะต้องฝึกใช้ให้เกิดความชำนาญ จึงจะสามารถใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ เหล่านี้ได้ดีมีประสิทธิภาพ ความชำนาญจะเกิดขึ้นได้ต้องฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ และทำมาก ๆ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญเกิดทักษะขึ้น ทำนองเดียวกันวิชาทักษะหรือเนื้อหาที่ประสงค์จะเกิดทักษะก็ต้องใช้วิธีสอน โดยฝึกให้ผู้เรียนทำมาก ๆ และทำบ่อย ๆ ครั้งจนเกิดความชำนาญในเวลาจำกัด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติหมายถึงความสามารถในการทำงานซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ แล้วฝึกทำบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญและคล่องแคล่วแม่นยำ

2. การวัดทักษะปฏิบัติ

สุวิมล ว่องวานิช (2547, หน้า 6-7) กล่าวถึง การวัดทักษะปฏิบัติมีขั้นตอนที่แตกต่างไปจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดด้านจิตพิสัย เนื่องจากการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติต้องมีการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริง และผู้สอนใช้วิธีการสังเกตในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียนในระหว่างการปฏิบัติงาน ดังนั้น การวัดทักษะปฏิบัติส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับเตรียมเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติ กระบวนการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติ ในขั้นนี้ผู้สอนต้องศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่ามุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมใด ต้องการให้บรรลุในเรื่องใด แล้วกำหนดงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรรายวิชานั้น

2. การกำหนดสถานการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้วัดต้องกำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขในการปฏิบัติงานแก่ผู้เรียนให้ชัดเจนว่าจะมีลักษณะใด การวัดทักษะอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์จริง ในสถานการณ์ที่มีการจำลองให้คล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง ในสถานการณ์ผู้สอนควบคุมเงื่อนไขต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อทดสอบกระบวนการปฏิบัติงานในครั้งนั้นๆ หรือในสถานการณ์ที่ไม่ต้องลงมือปฏิบัติงาน แต่วัดโดยการทดสอบด้วยข้อสอบ

3. การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการวัดทักษะ โดยเน้นให้เห็นว่าในการปฏิบัติงานนั้นให้ความสำคัญกับการวัดกระบวนการหรือผลงานหรือทั้งสองส่วน และจะวัดผ่านตัวบ่งชี้อะไรบ้าง

4. การกำหนดวิธีการวัดภาคปฏิบัติที่เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด วิธีการที่ใช้มีหลายประเภท ได้แก่ การทดสอบด้วยข้อสอบ การให้ปฏิบัติงานจริง การให้ส่งสิ่งของที่ผลิตได้

5. การกำหนดความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ ความเหมาะสมของผู้วัด ช่วงเวลาที่ทำการวัด ในขั้นตอนนี้ผู้วัดต้องตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทของเครื่องมือที่ใช้วัด การสร้างเครื่องมือวัดการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

6. การกำหนดวิธีการประเมินผลและรายงานผลการวัดทักษะปฏิบัติ กระบวนการวัดทักษะปฏิบัติจะยังไม่สิ้นสุดจนกว่าจะมีการประเมินผลและรายงานผลความสามารถในการทำงานของผู้เรียน วิธีการประเมินผลและรายงานผลความสามารถในการทำงานของผู้เรียน วิธีการประเมินผลการวัดทักษะมีหลายแบบ คือ ประเมินผลแบบอิงกลุ่ม การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์และการประเมินผลแบบอิงความก้าวหน้าของผู้เรียน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการวัดทักษะปฏิบัติ คือ การวัดความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดสามารถควบคุมได้ เพื่อพิจารณาขั้นตอนในการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้นได้

3. กระบวนการวัดทักษะการปฏิบัติ

ลำลี รักสุทธิ (2546, หน้า 7) ได้กล่าวว่า ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผู้เรียนควรจะได้รับพัฒนากระบวนการด้านต่างๆ จนเกิดทักษะ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการคิด เช่นสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการและการนำไปใช้ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2. ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์กระบวนการสืบสวน เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมุติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมุติฐาน และสรุปเป็นหลักการ

3. ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง การสังเกต ความสามารถสื่อสารโดยการพูด การเขียนการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

4. ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบสร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 6-7) กระบวนการวัดทักษะการปฏิบัติมีขั้นตอนที่แตกต่างไปจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการวัดด้านจิตพิสัย เพราะการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติต้องมีการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริง และผู้สอนใช้วิธีการสังเกตในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงาน ของผู้เรียนในระหว่างการปฏิบัติงาน ดังนั้น การวัดทักษะการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความพร้อมการเรื่องสถานที่อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติ กระบวนการวัดผลด้านทักษะปฏิบัติมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. การกำหนดงานที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติในขั้นนี้ผู้สอนต้องศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่ามุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมใด ต้องการให้บรรลุในเรื่องใด แล้วกำหนดงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรนั้น ๆ

2. การกำหนดสถานการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้วัดต้องกำหนดสภาพการณ์หรือเงื่อนไขในการปฏิบัติงานแก่ผู้เรียนให้ชัดเจนว่าจะมีลักษณะใด การวัดทักษะอาจเกิดขึ้นในสภาพการณ์จริง (natural setting) ในสถานการณ์ที่มีการจำลองให้คล้ายคลึงกับสภาพการณ์จริง (simulated situation) ในสถานการณ์ที่ผู้ควบคุมเงื่อนไขต่างๆในการทำงานเพื่อการทดสอบกระบวนการปฏิบัติงานในครั้งนั้นๆ (controlled test) หรือในสถานการณ์ที่ไม่ต้องลงมือปฏิบัติงาน แต่วัดโดยการทดสอบด้วยข้อสอบ

3. การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการวัดทักษะ (performance outcome) โดยเน้นให้เห็นว่าในการปฏิบัติงานนั้นให้ความสำคัญกับการวัดกระบวนการหรือผลงานหรือทั้งสองส่วน และจะวัดผ่านตัวบ่งชี้อะไร (indicators)

4. การกำหนดวิธีการวัดภาคปฏิบัติที่เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัด วิธีการที่ใช้มีหลายประเภท ได้แก่ การทดสอบด้วยข้อสอบ การให้ปฏิบัติงานจริง การให้ส่งสิ่งของที่ผลิตได้

5. การกำหนดความเหมาะสมของเครื่องมือเครื่องใช้ ความเหมาะสมของผู้วัด ช่วงเวลาที่ทำกรวัดในขั้นตอนนี้ผู้วัดต้องตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด การสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

6. การกำหนดวิธีการประเมินผลและรายงานผลการวัดทักษะปฏิบัติ กระบวนการวัดทักษะปฏิบัติจะยังไม่สิ้นสุดจนกว่าจะมีการประเมินผล และรายงานผลความสามารถในการทำงานของผู้เรียน วิธีการประเมินผลการวัดทักษะมีหลายแบบ คือ การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (norm referencing) การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (criterion-referencing) และการประเมินผลแบบอิงความก้าวหน้าของผู้เรียน (self-referencing)

4. พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติ

พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติหรือการกระทำนั้นได้มีการ แบ่งไว้หลายอย่าง ดังนี้

นิโบล นีมกิงรัตน์ (2531, หน้า 1-4) ได้แบ่งระดับพฤติกรรมทางด้านทักษะปฏิบัติ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุดเป็นไปตามลำดับชั้น ดังนี้

1. การรับรู้ (perception) เป็นขั้นสำคัญขั้นแรกในการปฏิบัติหรือลงมือกระทำ กิจกรรมเป็นกระบวนการของการรู้ตัวเกี่ยวกับวัตถุคุณภาพหรือความสัมพันธ์ โดยอาศัยประสาทสัมผัสเป็นขั้นพื้นฐานของวงจรที่เกี่ยวกับสถานการณ์ การแปลผล การกระทำซึ่งนำไปสู่กิจกรรมทักษะการรับรู้ที่จัดอยู่ในขั้นนี้แบ่งเป็น 3 ลำดับขั้นตอนของกระบวนการรับรู้

1.1 การเร้า ความรู้สึก (sensory stimulation) การกระตุ้นของสิ่งเร้าต่อประสาทความรู้สึกหนึ่งอย่างหรือมากกว่า ได้แก่

1.1.1 ทางหู การได้ยินหรือประสาทที่เกี่ยวกับการได้ยิน

1.1.2 ทางตา เกี่ยวกับภาพพจน์ในสมอง หรือภาพที่ได้จากการมองเห็น

1.1.3 ทางมือ เป็นการรับความรู้สึกที่ได้จากการสัมผัส

1.1.4 ทางลิ้น เป็นการรับความรู้สึกโดยอาศัยรส หรือการนำเข้าไปในปาก

1.1.5 การดมกลิ่น รับรู้โดยการกระตุ้นประสาทโอทแฟคทอรี

1.1.6 ความรู้สึกทางกล้ามเนื้อ เกี่ยวกับความรู้สึกจากกิจกรรมของเครื่องรับซึ่งอยู่ในกล้ามเนื้อเอ็นและข้อต่อ

1.2 การเลือกตัวแฉะ (cue selection) การตัดสินใจที่จะเลือกกว่าตัวแฉะอะไร คนจะสนองตอบ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องบางอย่างในการปฏิบัติงาน

1.3 การแปล (translation) เกี่ยวข้องกับการรับรู้ต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นกระบวนการทางสมอง การแปลเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ คือ การมีภาพพจน์หรือการย้อนรำลึกถึงบางอย่าง การมีความคิดอันเป็นผลของตัวแฉะที่ได้รับ

2. ความพร้อม (set) เป็นการปรับตัวให้เตรียมพร้อมต่อการกระทำบางอย่างหรือประสบการณ์บางอย่าง ความพร้อมมี 3 ลักษณะ คือ ทางสมอง ร่างกาย และอารมณ์

2.1 ความพร้อมทางสมอง คือ ความพร้อมในเชิงความคิดที่จะกระทำกิจกรรมทักษะบางอย่างความพร้อมทางสมองเป็นสิ่งที่ต้องมีมาก่อนและเกี่ยวข้องถึงระดับของการรับรู้

2.2 ความพร้อมทางร่างกาย คือ ความพร้อมในลักษณะที่มีการปรับสภาพร่างกายซึ่งจำเป็นสำหรับการกระทำบางอย่าง ความพร้อมทางร่างกายเกี่ยวข้องกับความพร้อมด้านเครื่องรับนั่นคือ การรับรู้ความรู้สึกหรือการมุ่งไปยังความตั้งใจของประสาทสัมผัสและท่าทางที่จำเป็นหรือการจัดท่าทางตำแหน่งของร่างกาย

2.3 ความพร้อมทางอารมณ์ คือ ความพร้อมในรูปของเจตคติที่ดี พึงปรารถนาต่อกิจกรรมปฏิบัติที่เกิดขึ้น ความตั้งใจตอบสนอง

3. การตอบสนองตามแนวทางที่ให้ (guided response) เป็นขั้นตอนในการพัฒนาทักษะการเน้น อยู่ที่ความสามารถ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของทักษะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น การตอบสนองตามแนวทางนี้เป็นการแสดงออกของแต่ละคนภายใต้การแนะแนวทางของผู้สอน จำแนกได้ 2 อย่าง คือการเลียนแบบและการลองผิด-ถูก

3.1 การเลียนแบบ หมายถึง การดำเนินการในลักษณะที่เป็นการตอบสนองโดยตรงตามการรับรู้ของบุคคลที่กระทำการนั้นๆ

3.2 การลองผิด-ถูก เป็นความพยายามที่จะตอบสนองแบบต่าง ๆ ตามปกติ จะมีหลักการซ่อนอยู่ภายใต้การตอบสนองแต่ละอย่าง จนกระทั่งประสบผลสำเร็จการตอบสนองที่เหมาะสมเป็นเรื่องที่ต้องให้ตอบสนองความต้องการของงานที่ปฏิบัติ คือ ทำงานให้เสร็จหรือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการตอบสนองที่เหมาะสมได้รับการคัดเลือกจากพฤติกรรมต่าง ๆ อาจอาศัยอิทธิพลของรางวัลหรือการ ลงโทษ

4. กลไก (mechanism) คือ การตอบสนองที่เกิดการเรียนรู้จนกลายเป็นนิสัย ผู้เรียนมีความเชื่อมั่น และมีความชำนาญมากพอที่จะปฏิบัติงานนั้นๆ กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่สะสมไว้ ซึ่งสามารถจะตอบสนองสิ่งเร้าและข้อเรียกร้องของสถานการณ์ ซึ่งต้องการการ

ตอบสนองอย่างเหมาะสมจะซับซ้อนกว่าระดับที่ผ่านมาและเกี่ยวกับรูปแบบบางอย่างที่ใช้กระทำกิจกรรมนั้น ๆ

5. การตอบสนองที่ซับซ้อน (complex overt response) ในระดับนี้แต่ละคนสามารถปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ซับซ้อนตามข้อเรียกร้องของรูปแบบการเคลื่อนไหวและต้องมีทักษะ การกระทำมีการปฏิบัติอย่างราบรื่นและยังมีประสิทธิภาพ คือ โดยอาศัยการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวกับเวลาและกำลังงานให้น้อยที่สุด การตอบสนองที่ซับซ้อนจำแนกได้เป็น 2 อย่าง คือ การตัดสินใจกระทำอย่างเด็ดเดี่ยวในสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้รับการกระทำโดยอัตโนมัติ

5.1 การตัดสินใจกระทำอย่างเด็ดเดี่ยว ในสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ หมายถึง การกระทำที่ปราศจากความลังเลใจของแต่ละคนที่จะให้ได้ภาพเป็นขั้นตอนของกระบวนการ คือ เขารู้ถึงขั้นตอนต่าง ๆ ที่จำเป็นและสามารถทำให้สำเร็จได้ การกระทำนี้มีลักษณะซับซ้อนตามธรรมชาติ

5.2 การกระทำโดยอัตโนมัติในระดับนี้ แต่ละคนสามารถปฏิบัติงานซึ่งต้องอาศัยการประสานงานของพลังทักษะและกล้ามเนื้อ

6. การดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation) การเปลี่ยนกิจกรรมทางทักษะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในสภาพปัญหาแบบใหม่ที่ต้องการการตอบสนองทางร่างกาย

7. การริเริ่ม (origination) เป็นการสร้างกิจกรรมของทักษะแบบใหม่หรือใช้วิธีใหม่ในการจัดกระทำกับวัสดุต่าง ๆ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของความเข้าใจ ความสามารถและทักษะที่ได้รับการพัฒนาในด้านพลังทักษะ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านทักษะปฏิบัติประกอบด้วยลำดับขั้นตอนหลายลำดับ โดยเรียงจากการรับรู้ต่ำสุดถึงการรับรู้สูงสุดโดยเริ่มตั้งแต่การรับรู้ ความพร้อม การตอบสนองกลไก ในการรับรู้ การตอบสนองที่ซับซ้อน การดัดแปลงให้เหมาะสมและการริเริ่มในการสร้างกิจกรรมใหม่

จากความหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ทักษะปฏิบัติหมายถึงความสามารถที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติจริง และฝึกฝนความคิดอย่างเป็นระบบ วัตถุประสงค์โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรม การทดสอบด้วยข้อสอบ การให้ปฏิบัติงานจริงแล้วรายงานผลความสามารถในการทำงานของผู้เรียน สำหรับทักษะปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานเมืองลพบุรี ได้มีนักวิชาการ เช่น ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, อังคณา อ่อนธานี กล่าวไว้ว่าการค้นคว้าศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานเมืองลพบุรีจำเป็นต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับการฝึกฝนค้นคว้าจากหลักฐานใกล้ตัวไปจนถึงสิ่งไกลตัว ยากขึ้นและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดให้มีทักษะปฏิบัติ ดังนี้ 1) เล่าประวัติโบราณสถาน 2) วาดภาพประทับใจ 3) ความประณีตของผลงานวาดภาพ 4) งานเสร็จตามกำหนด 5) การพูดนำเสนอผลงาน

เจตคติต่อหลักสูตร

1. ความหมายของเจตคติต่อหลักสูตร

คำว่า เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม มีผู้ใช้คำอื่นในความหมายเดียวกันว่า ทศนคติ หรือเจตคติ มี นักการศึกษา และนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของ เจตคติ ไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528, หน้า 230) ได้กล่าวถึง เจตคติ หรือทศนคติ ว่า หมายถึง ความพร้อมของร่างกายและจิตใจที่มีแนวโน้มจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ ใดๆ ด้วยการเข้าหาหรือถอยหนีออกไป

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531, หน้า 1) กล่าวว่า เจตคติ เป็นพฤติกรรม การเตรียมพร้อมทางสมอง ในการที่จะกระทำซึ่งจะบ่งบอกถึงหน้าที่ของสภาวะจิตใจ หรือสภาพ ของอารมณ์ที่สลับซับซ้อน และได้สรุปความหมายของเจตคติ ดังนี้

1. เจตคติ หมายถึง ความสลับซับซ้อนถึงความรู้สึกของความรู้สึก ความอยาก ความกลัว ความเชื่อมั่น ความลำเอียง หรือการมีอคติของบุคคลในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมา

2. เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้านสภาพแวดล้อมที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด

3. ในด้านพฤติกรรมของคนเรา เจตคติ หมายถึง การเตรียมตัวหรือความพร้อม ในการที่จะตอบสนอง

พรรณิ ชูทัย เจนจิต (2538, หน้า 543) ได้กล่าวถึง เจตคติ ว่า เจตคติเป็นเรื่อง ของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพล ทำให้แต่ละคน สมองตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันไป

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) ได้กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกเชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจจะ ไปในทางดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรม แต่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้น เจตคติจึงเป็นคุณลักษณะของความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน

ลักขณา สรีวัฒน์ (2544, หน้า 69) ได้กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่า ความรู้สึกเป็นองค์ประกอบ ทางด้านอารมณ์ความคิดเห็นเป็นองค์ประกอบทางด้านปัญญา และท่าทีเป็นองค์ประกอบ ทางด้านพฤติกรรม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 243 - 245) กล่าวว่า เจตคติ เป็นเรื่องของ ความชอบความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อฝังใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และได้สรุปความหมายเจตคติ ดังนี้

1. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ และสนับสนุน

1.2 ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน

1.3 ความรู้สึกที่เป็นกลาง คือไม่มีความรู้สึกใดๆ

2. บุคคลจะแสดงออกความรู้สึกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งจะแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ มีกล่าวคำพดสนับสนุน ทำทางหน้าตาบอกความพึงพอใจ

2.2 พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือความรู้สึกที่เป็นกลาง

สจวร์ต ไคว้ตระกูล (2548, หน้า 366) ได้ใช้คำว่าทัศนคติ โดยกล่าวว่า ทัศนคติ เป็นอักษณัติย (disposition) หรือแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด (Ideas) ทัศนคติ อาจจะเป็นบวก หรือลบ ทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

ธีรภูมิ เอกะกุล (2550, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้า หรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

กาญจนา นาคสกุล (2550, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า เจตคติ เป็นคำที่บัญญัติให้ตรงกับคำว่า attitude ในภาษาอังกฤษ หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกนึกคิด ความชอบความชังของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เจตคติเกิดจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก และเป็นไปตามสภาวะของสมองและอารมณ์ที่แสดงออกต่อสิ่งเร้า. เจตคติของคนหนึ่ง ๆ จึงมีทั้งที่มีลักษณะดีและไม่ดี ในทางการศึกษาเชื่อกันว่า หากเด็กมีประสบการณ์ที่ดีกับสิ่งใดเด็กก็จะชอบสิ่งนั้น และจะทำสิ่งนั้นได้ดี ในการสอนครูจึงพยายามสร้างเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก ด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เป็นเชิงบวก

เทอร์สโตน (Thurstone, 1946, pp.39-40) ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้แสดงให้เห็นความแตกต่างว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

แอลพอร์ต (Allport, 1985, p.810) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ลักษณะของความพร้อมทางจิตซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นแรงกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลากรที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

อนาสตาซี (Anastasi, 1986, p.543) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยสิ่งนั้นๆ เช่น กลุ่มชน ประเพณี หรือสถาบันต่างๆ ซึ่งอาจเป็นไปโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้

สรุปได้ว่าเจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะมีทั้งในทางบวก ทางลบ หรือเป็นกลาง ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งเจตคติต่อหลักสูตรในที่นี้ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ตามหลักสูตร เรื่องโบราณสถานเมืองลพบุรี

2. ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 249-250) ได้กล่าวถึงเจตคติว่ามีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่างๆ รอบตัว บุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกัน ก็จะมีเจตคติที่แตกต่างกันไปด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจ มากกว่าภายนอกที่จะสังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่ตอบสนองมีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคล ที่จะชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ และเกี่ยวข้องกับอารมณ์

3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือ ลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือการประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็คือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าการประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้น แต่เป็นเพียงความรู้สึกไม่ดี

4. เจตคติมีความเข้มข้น คือมีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วยอย่างมาก ก็แสดงว่ามีความเข้มข้นสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุด ก็แสดงว่ามีความเข้มข้นสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่นและมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถจะรู้ได้ว่าบุคคลนั้นจะมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกจะแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ ร่วมอยู่ด้วย

7. เจตคติจะต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น แต่ก็ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกบุคคลนั้น ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับปทัสถานของสังคม แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

วิไลวรรณ ศรีสงคราม, สุชัยญา รัตนสัญญา, โรจน์รวิ พจน์พัฒนาผล, และพีรพล เทพประสิทธิ์ (2549, หน้า 260-261) ได้สรุปคุณลักษณะของเจตคติไว้ ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
2. เจตคติมีลักษณะที่คงทนอยู่นานพอสมควร
3. เจตคติมีลักษณะประเมินค่าอยู่ในตัว คือ จะบอกลักษณะดี ไม่ดี ชอบไม่ชอบ
4. เจตคติทำให้บุคคลที่เป็นเจ้าของพร้อมที่จะตอบสนองต่อที่หมายของเจตคติ
5. เจตคติบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสิ่งของ และบุคคลกับสถานการณ์

ชอร์, และไรท์ (Shaw, & Wright, 1967, อ้างถึงใน ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ, (2542, หน้า 57-58) ได้รวบรวมลักษณะทั่วไปหรือมิติของเจตคติจากแนวความคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน ส่วนใหญ่มองว่าเจตคติมีลักษณะ ดังนี้

1. เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินมโนภาพของเจตคติ แล้วเกิดเป็นพฤติกรรมแรงจูงใจ
2. เจตคติเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นตามแนวของทิศทาง ตั้งแต่บวกจนถึงลบ
3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด
4. เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือกลุ่มสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง สิ่งเร้าทั้งหลายอาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์ อาชีพหรือสิ่งอื่นๆ ก็ได้
5. เจตคติมีค่าสหสัมพันธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม
6. เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก

3. องค์ประกอบของเจตคติ

ได้มีนักการศึกษา และนักจิตวิทยาได้มีแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังต่อไปนี้

สุชา จันทรเอม (2539, หน้า 25) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) หมายถึง เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วสรุปเป็นความเชื่อของตนเอง

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) เป็นผลที่ต่อมาจากองค์ประกอบแรก กล่าวคือ เมื่อมีความเชื่อนั้นแล้วก็แสดงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ออกมาเป็นความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 องค์ประกอบด้านการกระทำ (psychomotor component) เมื่อบุคคลใดมีความรู้ และมีความเข้าใจ จนกลายเป็นความสามารถ เช่น รับรู้ และเข้าใจว่าการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสนุกรสนานจะสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายก็เกิดความรู้สึกที่จะเรียนทำให้เกิดการแสดงออกทางการกระทำโดยตั้งใจเรียนและพยายามพูดคุยซักถามอยู่เป็นประจำ

แมคกายร์ (McGuire, 1969, pp.155-156) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา คือ ความรู้ ความคิด และความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จากการได้รับรู้ประสบการณ์หรือข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นก่อนจึงจะสามารถกำหนดท่าที ความรู้สึกต่อสิ่งเรานั้นได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก คือความรู้สึกต่างๆ เช่น ความพอใจ ความชื่นชม ไม่ชอบหรือรังเกียจ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นโดยมีความรู้ความคิดหรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ ของแต่ละบุคคลเป็นตัวกำหนด

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ แนวโน้มในทางปฏิบัติที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดๆ ทั้งด้านบวก หรือด้านลบ เช่น การยอมรับ การไม่ยอมรับ ความเต็มใจ หรือไม่เต็มใจ ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, pp.8-12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบไว้ 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (the cognitive component) หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (the affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ ความรู้สึกทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (the behavioral component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติตามหรือปฏิเสธ

โรเซนเบิร์ก, และโฮพลแลนด์ (Rosenberg, & Hovland, 1960) มีแนวความคิดว่าเจตคติมี 3 องค์ประกอบ หรือ 3 ส่วน ได้แก่

1. ด้านสติปัญญา (cognitive component) ประกอบไปด้วยความรู้ ความคิดและความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อเป้าเจตคติ

2. ด้านความรู้สึก (affective component) หมายถึงความรู้สึก หรืออารมณ์ของคนใดคนหนึ่งที่มีต่อเป้าเจตคติ ว่ารู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้น พอใจหรือไม่พอใจ หลังจากการสัมผัส หรือรับรู้เป้าเจตคติแล้ว สามารถแสดงความรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดีหรือไม่ดี ความรู้สึกเป็นการแสดงอยู่ในใจของคนๆนั้น

3. ด้านพฤติกรรม (behavioral component) บางที่เรียกว่า action component เป็นด้านแนวโน้มหรือการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม เจตคติเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้น ในขั้นนี้เป็นการแสดงแนวโน้มของการกระทำต่อเป้าเจตคติเท่านั้นยังไม่แสดงออกจริงในขั้นนี้เป็นแนวโน้มที่จะกระทำอยู่ในใจ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ 2. ด้านความรู้สึก และ 3. ด้านพฤติกรรม หรือ การกระทำ ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กัน

4. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 60 - 61) ได้กล่าวถึง การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ ดังนี้ เจตคติเกิดจากมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติมต่างจากประสบการณ์เดิม ก็เปลี่ยนแปลงเจตคติได้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติมี 2 ทาง

1. การเปลี่ยนในทางเดียวกัน (congruent change) หมายถึง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะเพิ่มมากขึ้นในทางบวก เจตคติใดเป็นไปในทางลบก็เพิ่มมากขึ้นในทางลบ

2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (incongruent change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะลดลงและไปเพิ่มทางลบ

5. การวัดเจตคติ

5.1 วิธีวัดเจตคติ

เจตคติมีลักษณะเป็นไปในทางนามธรรมมากกว่ารูปธรรม เป็นความรู้สึก ความเชื่อของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการวัดเจตคติจึงไม่สามารถจะวัดได้โดยตรงล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2542, หน้า 60-63) และธีรวิทย์ เอกะกุล (2550, หน้า 19-20) ได้สรุปวิธีวัดเจตคติไว้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นวิธีที่การพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผู้สัมภาษณ์ จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ข้อคำถามแต่ละข้อจะต้องกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบความรู้สึกต่อเป้าเจตคติ ข้อคำถามนั้นจะต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่วัดได้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความรู้สึก หรือความคิดเห็นของผู้ตอบ เพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบ เนื่องจากเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระ และแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. การสังเกต (observation) การสังเกตเป็นการเฝ้าดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย และจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อที่จะได้ทราบว่า บุคคลที่เราสังเกตมีเจตคติ ความเชื่อ อุปนิสัยอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะถูกต้องใกล้เคียงกับความ

เป็นจริง หรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้น มีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือ ควรมีการศึกษาหลายๆครั้ง ทั้งนี้เพราะเจตคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุ นอกจากนี้ตัวผู้สังเกตจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง และการสังเกต ควรสังเกตหลาย ๆ ช่วงเวลา ไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. การรายงานตนเอง (self-report) วิธีการนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส สิ่งเร้านี้คือ ข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา แบบทดสอบหรือมาตราวัดที่ถือเป็นแบบมาตรฐานเป็นแนวการสร้างของเทอร์โตน (Thyrstone) กัทท์แมน (Guttman) ลิเคอร์ท (Likert) และออสกู๊ด (Osgood)

4. เทคนิคจินตนาการ (projective techniques) เป็นวิธีวัดเจตคติที่อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ เช่น ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลก เมื่อผู้สอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมาย จากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ว่า มีเจตคติต่อเป้าเจตคติอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ (physiological measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า หรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสภาพของร่างกาย สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึกที่ทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ดีใจ เสียใจ ใช้หลักการเกี่ยวกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังไม่พัฒนาดีพอจึงไม่นิยมใช้เท่าไร

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าวิธีวัดเจตคติมี 5 วิธีด้วยกัน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ 2. การสังเกต 3. การรายงานตนเอง 4. เทคนิคจินตนาการ 5. การวัดทางสรีระภาพ

5.2 แบบวัดเจตคติ

แบบวัดเจตคติเป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย เป็นชุดของข้อคำถามด้านความรู้สึก ความเชื่อ ความศรัทธาของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2549, หน้า 224-231) ได้กล่าวถึงวิธีที่นิยมใช้อยู่ 3 ประเภท คือ แบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท แบบวัดเจตคติตามวิธีของออสกู๊ด และ แบบวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์โตน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert's scale) ผู้สร้างแบบวัดเจตคตินี้คือ R.A Likert โดยใช้หลักการวัดค่ารวม (summary scale) ซึ่งบางทีเรียกว่า summated rating หรือ sigma scale หรือ Likert type ลักษณะที่สำคัญของแบบวัดนี้ก็คือ กำหนดช่วงความรู้สึกของคนเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ เป็น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบวัดจะประกอบด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในทางบวกและทางลบ และมีจำนวนเท่าๆ กัน มีการประเมินน้ำหนักความรู้สึกของข้อความ หรือ กำหนดน้ำหนักและการตอบแต่ละตัวเลือก ภายหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว

2. แบบวัดเจตคติตามวิธีของออสกู๊ด (Osgood's scale) ผู้สร้างแบบวัดนี้คือ G.E Osgood และใช้ชื่อแบบนี้ว่า วิธีการแห่งความแตกต่างของความหมาย หรือเทคนิคจำแนกความแตกต่างทางภาษา (Semantic Differential Scale: SDS) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

2.1 แบบวัดนี้ใช้คำคุณศัพท์มาอธิบายความหมายของสิ่งเร้าที่ต้องการจะวัดซึ่งออสกู๊ดเรียกว่า มโนทัศน์ (concept) เช่น อาชีพครู นักการเมือง ผู้หญิง การเรียนการสอน วิชาวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2.2 คำคุณศัพท์ที่ใช้อธิบายมโนทัศน์หรือคุณลักษณะของสิ่งเร้าจะมีคู่ที่มีความหมายตรงกันข้าม (bipolar adjective) ซึ่งมี 3 รูปแบบ หรือ 3 องค์ประกอบคือ

2.2.1 องค์ประกอบด้านการประเมิน (evaluation factor) เป็นองค์ประกอบหรือคำคุณศัพท์ที่แสดงออกในเชิงคุณค่า เช่น ดี-เลว สวย-น่าเกลียด ฉลาด-โง่ ใจดี-ใจร้าย เป็นต้น

2.2.2 องค์ประกอบด้านศักยภาพ (potency factor) เป็นองค์ประกอบหรือคำคุณศัพท์ที่แสดงถึงพลังอำนาจ เช่น แข็งแรง-อ่อนแอหนัก-เบา หยาบ-ละเอียด กล้า-กลัว

2.2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรม (activity factor) เป็นองค์ประกอบหรือคำคุณศัพท์ที่แสดงถึงลักษณะกิจกรรม หรือกิริยาอาการต่างๆ เช่น เร็ว-ช้า ร้อน-เย็น ขยัน-ขี้เกียจ ร่าเริง-ซึมเศร้า เป็นต้น

2.3 แบบวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตน (Thurstone's scale) วิธีนี้ Louis Thurstone เป็นผู้สร้างโดยเน้นคุณสมบัติของการวัดในด้านความเท่ากันหรือดูเหมือนว่าจะเท่ากันของช่วงคะแนนความคิดเห็น (equal interval) คะแนนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีช่วงห่างเท่าๆ กัน แบบวัดนี้อาจเรียกชื่ออย่างอื่น ได้แก่ Equal-Appearing intervals, Judgement method, Priori approach, Psychological scale แบบวัดของเทอร์สโตน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.3.1 กำหนดช่วงความรู้สึกเป็น 11 ช่วงเท่าๆ กัน จากน้อยที่สุดไปหามากที่สุด

2.3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสิน (judge) พิจารณาข้อความก่อน

2.3.3 แต่ละข้อมีค่าประจำข้อความ (scale value-s) และค่ากระจาย (quartile deviation-Q)

2.3.4 แบบวัดเจตคติทั้งฉบับมีประมาณ 20-25 ข้อความ

สรุปได้ว่าแบบวัดเจตคติที่นิยมมี 3 วิธีด้วยกันคือ แบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท แบบวัดเจตคติตามวิธีของออสกู๊ด และแบบวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท

5.3 การสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท์

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2549, หน้า 224-226) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท์ มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเป้าเจตคติ (attitude object) ที่ต้องการจะศึกษาหรือต้องการที่จะวัด ซึ่งอาจจะเป็นคน วัตถุสิ่งของ องค์กร สถาบัน อาชีพ วิชา นโยบาย ฯลฯ เช่น เจตคติต่ออาชีพนักการเมือง เจตคติต่อวิชาภาษาไทย เจตคติต่อโรงเรียน เจตคติต่อนโยบายการจัดระเบียบสังคม เป็นต้น

2. ให้ความหมายหรือระบุขอบข่ายของเป้าเจตคติที่ต้องการจะวัดให้ชัดเจนว่าประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง เพื่อให้สามารถเขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าเจตคตินั้นได้อย่างครอบคลุมชัดเจน

3. เขียนข้อความแสดงความรู้สึก ต่อเป้าเจตคติที่ต้องการจะวัดให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญๆ ตามกำหนดไว้ในข้อ 2 ให้มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบมากพอเมื่อวิเคราะห์แล้วเหลือจำนวนข้อความที่ต้องการนำไปใช้วัดเจตคติได้ ข้อความควรมีลักษณะดังนี้

3.1 เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ต้องการวัดสามารถโต้แย้งได้ ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

3.2 เป็นข้อความที่มีความสมบูรณ์ชี้ชัดประเด็นเดียว

3.3 เป็นข้อความที่มีความแจ่มชัด สั้นกะทัดรัด

3.4 เป็นข้อความที่ใช้ภาษาเข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ

3.5 เป็นข้อความง่ายๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

3.6 หลีกเลี่ยงการใช้คำคุณศัพท์หรือคำกริยาวิเศษณ์ เช่น เสมอๆ บ่อยๆ ไม่เคย ไม่มีเลย ทั้งหมด เป็นต้น

3.7 ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อน เพราะอาจทำให้ผู้ตอบเข้าใจยากหรือสับสน

4. ตรวจสอบข้อความที่เขียนไว้ โดยตรวจด้วยตนเองหรือให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาในเรื่องของความครบถ้วนของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษา ความถูกต้องเหมาะสมการใช้ภาษา ความสอดคล้องกันกับรูปแบบการตอบที่กำหนดไว้ว่าควรใช้รูปแบบของการตอบสนองแบบใด

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ชอบมากที่สุด ชอบมาก ปานกลาง ชอบน้อย ชอบน้อยที่สุด

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยการทดลองใช้แบบวัดเจตคติกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้ รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติทั้งหมดนี้ด้วย

6. กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปนิยมกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 (หรือ 4 3 2 1 0) สำหรับข้อความทางบวก และ 1 2 3 4 5 (หรือ 0 1 2 3 4) สำหรับข้อความทางลบ

7. จัดชุดแบบวัดเจตคติ เมื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดแล้วให้จัดชุดแบบวัดเจตคติ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีจำนวนข้อความตั้งแต่ 20 ข้อขึ้นไป เพราะถ้าแบบวัดมีจำนวนน้อย ข้อความเชื่อมั่นมักจะมีค่าน้อย ความเที่ยงตรงก็ไม่มีดี

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2550, หน้า 56-60) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท มีวิธีการดังนี้

1. กำหนดเรื่องที่จะศึกษาว่ามีโครงสร้างลักษณะใด ศึกษาเจตคติต่อสิ่งใดให้นิยามเจตคติต่อสิ่งนั้นอย่างชัดเจน

2. การเลือกคำถามและรวบรวมข้อความคิดเห็นที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมา ข้อความนั้นควรมีลักษณะดังนี้

2.1 คำถามทุกข้อต้องเป็นข้อความที่เกี่ยวกับเจตคติ ไม่ใช่เป็นการถามเรื่องราวของข้อเท็จจริง เพราะคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นไม่สามารถบอกได้ว่า ผู้ตอบมีเจตคติอย่างไร คือจะไม่สามารถวัดความแตกต่างของเจตคติได้

2.2 คำถามทุกข้อต้องชัดเจน รัดกุม และตรงประเด็นที่ต้องการศึกษา การเขียนคำถามควรถามครั้งละหนึ่งประเด็นเท่านั้น เพราะถ้าเขียนคำถามครั้งละหลายประเด็นจะทำให้ผู้ตอบเกิดความสับสน

2.3 ข้อคำถามนั้นควรใช้คำศัพท์ง่ายๆ ที่ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน พยายามหลีกเลี่ยงคำที่มีความหมายหลายมุม

2.4 ผลจากการตอบคำถาม ควรจะกระจายพอสมควร ตามแนวของเจตคติ คือ มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วยและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย

2.5 ในแบบวัดชุดหนึ่งๆ ควรมีคำถามประเภทบวก และประเภทลบอย่างละเท่าๆ กัน

2.6 ถ้าใช้คำถามประเภทเลือกตอบ (multiple choice statement) ตัวเลือกแต่ละตัวจะต้องสามารถแยกเจตคติได้ และไม่มีหลายตัวแปรในแต่ละคำตอบ

2.7 คำถามควรมีลักษณะที่สามารถจำแนกเจตคติของบุคคลในแง่ต่างๆ ได้

3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมคุณลักษณะทั้ง 2 ทาง คือ ทางบวก และทางลบ ประมาณ 50 –100 ข้อ

4. การกำหนดตัวแปรของเจตคติ เมื่อได้ตั้งคำถามไว้เรียบร้อยแล้วนำคำถามเหล่านั้นมากำหนดค่าเจตคติว่าควรจะมีค่าตั้งแต่เท่าใด ถึงเท่าใด ซึ่งจะพิจารณาโดยยึดหลัก ดังนี้

4.1 ข้อคำถามทั้ง 2 ประเภท กำหนดเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

ข้อคำถามประเภททางบวก ได้แก่

- เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- เห็นด้วย
- ไม่แน่ใจ
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อคำถามประเภททางลบ ได้แก่

- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ไม่เห็นด้วย
- ไม่แน่ใจ
- เห็นด้วย
- เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4.2 การกำหนดน้ำหนัก คำถามประเภททางบวก กำหนดให้น้ำหนักสูงสุดอยู่ที่ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และน้ำหนักต่ำสุดอยู่ที่ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5

เห็นด้วย 4

ไม่แน่ใจ 3

ไม่เห็นด้วย 2

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1

คำถามประเภททางลบ กำหนดให้น้ำหนักสูงสุดอยู่ที่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1

เห็นด้วย 2

ไม่แน่ใจ 3

ไม่เห็นด้วย 4

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5

5. การเลือกคำถาม คำถามทุกข้อที่สร้างขึ้นในตอนแรกนี้ จะนำไปใช้เป็นแบบสอบถามเจตคติยังไม่ได้ จะต้องนำคำถามเหล่านี้ไปทดลองดูก่อนว่า คำถามแต่ละข้อนั้นจะเชื่อถือได้หรือไม่ สามารถวัดเจตคติที่ต้องการจะวัดได้หรือไม่เพียงไรในการเลือกคำเพื่อตัดไว้เป็นแบบสอบถามต้องทำดังนี้

5.1 นำคำถามที่สร้างขึ้นมานี้ไปให้ผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นอ่านดู เพื่อวิจารณ์ก่อนว่าข้อคำถามเหล่านั้น ข้อไหนดีไม่ดียังไร ถ้าไม่ดีควรจะปรับปรุงใหม่หรือตัดทิ้งไป หรือ

บางครั้งคำถามเหล่านั้นอาจจะไม่ครอบคลุมเนื้อหาก็ได้ จะได้เพิ่มเติมคำถามลงไปอีกเพื่อให้ครอบคลุมปัญหานั้นให้มากที่สุด

5.2 นำคำถามที่ได้ไปทดลองกับกลุ่มบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มตัวอย่างประมาณ 200-300 คน แล้วนำคำตอบเหล่านั้นมาวิเคราะห์ เพื่อเลือกเอาคำถามเฉพาะข้อที่ดีไปใช้ต่อไป โดยวิเคราะห์ข้อคำถาม (item analysis) ด้วยการทดสอบคะแนนที่ได้ด้วย t-test ค่าอำนาจจำแนกที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ คือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป หรือใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อ (item total correction) ด้วยการทดสอบค่า r ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

สรุปการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเรื่องที่จะศึกษา แล้วให้คำนิยามเจตคติต่อสิ่งนั้นให้ชัดเจน
2. เขียนข้อคำถามที่เกี่ยวกับเจตคติให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ และสามารถกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาได้
3. กำหนดตัวแปรของเจตคติ และกำหนดน้ำหนักคะแนน
4. ตรวจสอบข้อคำถามที่เขียนไว้โดยผู้เชี่ยวชาญ
5. ทดลองใช้แบบวัดเจตคติกับกลุ่มตัวอย่าง
6. จัดชุดแบบวัดเจตคติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จำลอง นำพา (2550, หน้า 86-137) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนในปัจจุบันในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค “สรกิจพิทยา” อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี 5 ขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในสถานศึกษาทุกแห่งและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรเพิ่มเติมวิถีไทยกับเยาวชนไทย ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจ มีความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในหลักสูตร ผลการประเมินผลหลักสูตร พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลังการทดลองใช้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเผยแพร่ ส่งเสริมอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย กิจกรรมมีความน่าสนใจ การปฏิบัติกิจกรรมเป็นผลสำเร็จ ผลงานมีคุณภาพ แต่ยังขาดความคิดสร้างสรรค์ ด้านความพึงพอใจ พบว่า ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่ มีความพึง

พอใจต่อหลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยการเพิ่มเวลาที่ทำการสอน และครูจะต้องสอนให้ช้าลง จึงได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามข้อค้นพบ

วิลาสินี พ้องพงษ์ศรี (2552, หน้า 83-95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ตำนานเมืองสระบุรี” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “ตำนานเมืองสระบุรี” มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.66/81.33 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง “ตำนานเมืองสระบุรี” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจตคติที่มีต่อการใช้นิยายเพิ่มเติมเรื่อง “ตำนานเมืองสระบุรี” ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ยุพิน ศรีธนาพันธ์ (2552, หน้า 101-131) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ตำนานสองพี่น้อง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ชั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องการให้พัฒนาหลักสูตร มีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับ ตำนานสองพี่น้องมาจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและเวลาที่เหมาะสมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรเรื่องตำนานสองพี่น้อง ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ ความมุ่งหมาย โครงสร้าง การจัดเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การทดลองใช้หลักสูตร นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนอยู่ในระดับดี การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ นักเรียนมีทักษะการทำโครงการมีความสามารถระดับมาก นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตร เรื่อง ตำนานสองพี่น้องอยู่ในระดับมากที่สุด

พระปัญญาวุฒิ รุชมรัมย์ (2553, หน้า 107-146) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วิถีชีวิตไทยรามัญบ้านบางขันหมาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วิถีชีวิตไทยรามัญบ้านบางขันหมาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ปลุกฝังให้นักเรียนเกิดความรัก ห่วงแหนมรดกทางวัฒนธรรมวิถีชุมชนและสร้างความรู้ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วิถีชีวิตไทยรามัญบ้านบางขันหมาก สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 และนักเรียนมีเจตคติต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วิถีชีวิตไทยรามัญบ้านบางขันหมาก อยู่ในระดับมาก

รุ่งอรุณ หัสชู (2553, หน้า 74-120) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาเพิ่มเติม ท 16201 นิทานพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดวังควิเว-การาม อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรพบว่า หลักสูตรมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ภัทรฤดี ดาวดิ่งส์ (2554, หน้า 101-130) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระการ เรียนรู้เพิ่มเติม เรื่องตำนานพื้นบ้าน สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ ศึกษาความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อหลักสูตร พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสม ถูกต้องและสอดคล้องกัน แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.20/93.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์และความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แลม (Lam, 2011, pp.1015-1021) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน กรณีศึกษาฮ่องกง การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ โรงเรียนประถมศึกษาในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรมีความ คล้ายคลึงกับรูปแบบซึ่งเป็นความคิดและการปฏิบัติ ของการปรึกษาหารือการเตรียมการและ ความสัมพันธ์ของมืออาชีพที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนสำหรับ ครูในท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน และการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

แอนเดอร์สัน, และโรแกน (Anderson, & Rogan, 2011, pp.68-76) ได้สรุป องค์ประกอบที่สำคัญของการออกแบบหลักสูตรเน้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ แบบไดนามิก อิทธิพลหลักในการออกแบบหลักสูตร ได้แก่ นโยบายท้องถิ่น บริบท ความคาดหวังของสังคม แนวโน้มการวิจัยและเทคโนโลยีที่ครอบคลุมของคำถามที่ผู้สอน สามารถใช้เป็นแนวทางของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ฟิลลิส, และคนอื่น ๆ (Phyllis, et al., 2011, pp.39-41) ได้ทำการวิจัย การ ประเมินผลการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อเมริกันพบว่า ความชำนาญของนักประวัติศาสตร์ มืออาชีพและครูต้นแบบที่ได้เพิ่มความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อเมริกันและทักษะการคิดทาง ประวัติศาสตร์แสดงความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนดีขึ้น มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการ ทำงานของนักเรียน กรณีศึกษาการวิจัยการพัฒนาอาชีพที่รวมเนื้อหาประวัติศาสตร์และการ เรียนการสอน ความพยายามที่จะช่วยให้ครูดคิดในประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นตัวที่ไม่มีการ เปลี่ยนแปลงความรู้ แต่เป็นวินัยสื่อความหมายในทางประวัติศาสตร์ซึ่งการวิเคราะห์และการ ตีความจะส่งผลให้ในหลายๆ มุมมองเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยวิธีการสร้าง แบบจำลองสำหรับการใช้เอกสารแหล่งหลักในห้องเรียน เช่นการตั้งคำถามและการใช้เอกสาร หลายมุมมองที่แตกต่างกัน ครูต้นแบบที่มีความสามารถที่จะแสดงให้เห็นว่าการฟังพาดำรา

จำกัด ตัวเลือกสำหรับการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ การปฏิบัติหลายอย่างหลายอย่าง เช่น การพัฒนาแผนการสอนโดยใช้แหล่งที่มาหลักของการวิจัยครูเดิมและโครงการตามคำสั่งในการที่นักเรียนค้นพบประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านแหล่งที่มาหลักของครูทุกคนช่วยให้ได้รับความเข้าใจลึกซึ้งของการทำงานของนักประวัติศาสตร์และสื่อสารนี้ให้กับนักเรียน

วอแซค, โดแกน, และ กือดฟรีย์ (Warzak, Dogan, & Godfrey, 2011, pp.1015-1021) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสุขภาพ พฤติกรรมความสำคัญกับค่านิยมอเมริกันพื้นเมืองและนำเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการสี่วันต่อการศึกษาของเยาวชนพื้นเมืองความพยายามหลายเดือนที่ถูกต้อง 1) การพัฒนาความต้องการการประเมินผลจากตัวแทนชนเผ่าท้องถิ่น 2) ได้รับการวิจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและ 3) เกณฑ์เผ่าตัวแทนในการส่งมอบบางส่วนของหลักสูตร หลักสูตรที่ดัดแปลงเนื้อหาที่ส่งไปทางวัฒนธรรมอเมริกันอินเดีย ในการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาวิชาชีพที่จัดขึ้นในวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยเนแบรสกาศูนย์การแพทย์โอมาฮา สหรัฐอเมริกา

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรมีนักทฤษฎีได้เสนอไว้หลากหลายรูปแบบ แต่จากการศึกษาพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอน คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย
  - การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
  - การพัฒนาหลักสูตร (ฉบับร่าง)
2. การประเมินผลการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย
  - การทดลองใช้หลักสูตร
  - การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร